

Kunta- ja aluehallinto-osasto

10.9.2013

Jakelussa mainitut

LAUSUNTOPYYNTÖ: LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAIKSI VÄESTÖTIETOJÄRJESTELMÄSTÄ JA VÄESTÖREKISTERIKESKUKSEN VARMENNEPALVELUISTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Valtiovarainministeriössä on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi Eduskunnalle laiksi väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuk- sen varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan, että oikeus tallettaa ulkomaan kansalaista kos- kevia perustietoja väestötietojärjestelmään annetaan rajoitetusti Maa- hanmuuttovirastolle ja paikallispoliisille ja että ulkomaan kansalaisen oikeus esittää tietojensa tallettamista koskeva pyyntö ulotetaan koske- maan nykyisten toimijoiden lisäksi myös paikallispoliisia ja ulkoasiain- ministeriön toimintayksikköä. Esityksessä ehdotetaan lisäksi uutta ul- komaan kansalaisia koskevien ja ulkomaiseen tapahtumaan perustuvien tietojen luotettavuuden arviointia koskevaa sääntelyä. Muutosehdotusten tavoitteena on helpottaa ja nopeuttaa rekisteröinnin edellytykset täyttä- vän ulkomaan kansalaisen mahdollisuutta saada suomalainen henkilö- tunnus.

Esitykseen sisältyy myös ehdotus luopua kuolinpesän yhteyshenkilöä koskevien tietojen tallettamisvelvoitteesta, koska näitä tietoja ei ole mahdollista saada kattavasti ja yksilöidysti luotettavasta viranomaisläh- teestä. Lisäksi esityksen tavoitteena on osaltaan edistää julkisen sektorin digitaalisten tietoaisteiden hyväksikäyttöä siten, että lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös julkiseen käyttöön tarkoitettujen tiedostojen muo- dostamisesta ja käytöstä.

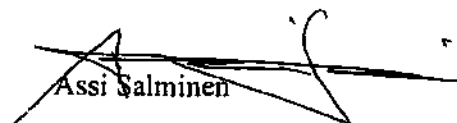
Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoanne oheisesta luonnoksesta säh- köpostilla valtiovarainministeriön kirjaamoon osoitteeseen [valtiova-
rainministerio@vm.fi](mailto:valtiova-
rainministerio@vm.fi) sekä assi.salminen@vm.fi viimeistään 9.10.2013 (pdf- ja word-asiakirjana). Lisätietoja antavat tarvittaessa hallitusneuvos Ilkka Turunen, puh. 029 55 30097 ja lainsäädäntöneuvos Assi Salminen, puh. 029 55 30560.

Ylijohtaja

 Päivi Laajala

Lainsäädäntöneuvos

 Assi Salminen

LIITE

Luonnos hallituksen esitykseksi Eduskunnalle laiksi väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta

JAKELU

Ulkoasiainministeriö
 Oikeusministeriö
 Sisäasiainministeriö/maahanmuutto-osasto ja poliisiosasto
 Valtiovarainministeriö/JulkICT ja budjettiosasto
 Itä-Suomen aluehallintovirasto/maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikkö
 Kansaneläkelaitos
 Maahanmuuttovirasto
 Maanmittauslaitos
 Poliisihallitus
 Tietosuojavaltuutettu
 Tilastokeskus
 Väestörekisterikeskus
 Vähemmistövaltuutettu
 Maistraatit, pois lukien Ahvenanmaa
 Helsingin poliisilaitos
 Satakunnan poliisilaitos
 Kuntaliitto
 Espoon kaupunki/maahanmuuttajapalvelut
 Helsingin kaupunki/henkilöstökeskus/maahanmuutto-osasto
 Oulun kaupunki/maahanmuuttajapalvelut
 Tampereen kaupunki/konsernihallinto/maahanmuuttajatyö
 Turun kaupunki/konsernihallinto/maahanmuuttajatyö
 Vantaan kaupunki/maahanmuuttajapalvelut
 Eläketurvakeskus
 Pakolaisneuvonta ry
 Rekisteritutkimuksen tukikeskus
 Tieteen tietotekniikan keskus
 Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry.

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI VÄESTÖTIETOJÄRJESTELMÄSTÄ JA VÄESTÖRE- KISTERIKESKUKSEN VARMENNEPALVELUISTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksen tavoitteena on helpottaa ja nopeuttaa ulkomaan kansalaisen mahdollisuutta saada suomalainen henkilötunnus antamalla Maahanmuuttovirastolle ja poliisille oikeus tallettaa ulkomaan kansalaista koskevia perustietoja väestötietojärjestelmään. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös ulkomaan kansalaisia koskevien ja ulkomaiseen tapahtumaan perustuvien tietojen luotettavuuden arviointia koskevaa sääntelyä, jotta kaikkien rekisteröinnin edellytykset muuten täyttävien henkilöiden tiedot voitaisiin tallettaa väestötietojärjestelmään.

Esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi kuolinpesän yhteyshenkilöä koskevien tietojen

tallettamisvelvoitteesta, koska näitä tietoja ei ole mahdollista saada kattavasti ja yksilöidysti luotettavasta viranomaislähteestä.

Lisäksi esityksen tavoitteena on osaltaan edistää julkisen sektorin digitaalisten tietoi-
neistojen hyväksikäyttöä siten, että lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös julkiseen käyttöön tarkoitettujen tiedostojen muodostamisesta ja käytöstä.

Esitykseen sisältyvä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2014 lukuun ottamatta lain 22 §:ää, jonka on tarkoitus tulla voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana.

PERUSTELUT

1 Nykytila

Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista (661/2009, jäljempänä väestötietolaki) tuli voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2010. Laissa säädetään muun muassa väestötietojärjestelmän tietosisällöstä ja tietojen ylläpidosta, rekisterinpitäjän tiedonsaantioikeuksista, tiedon ilmoittamista koskevista velvoitteista sekä tietojen julkisuudesta ja niiden luovuttamisesta.

Ulkomaan kansalaisen ja ulkomaisiin tapahtumiin perustuvien tietojen rekisteröinti

Väestötietojärjestelmään talletetaan väestötietolain 7 §:n mukaan tiedot Suomen kansalaisista ja laissa säädettyjen rekisteröinnin edellytysten täyttyessä ulkomaan kansalaisista. Kun henkilön tiedot talletetaan ensimmäi-

sen kerran väestötietojärjestelmään, hänelle annetaan automaattisesti väestötietojärjestelmästä henkilötunnus. Henkilötunnus on yksilöllinen, ja se muodostuu syntymäajasta, yksilönumerosta ja tarkistusmerkistä. Yksilönumerolla erotetaan samana päivänä syntyneet henkilöt toisistaan ja se sisältää tiedon henkilön sukupuolesta.

Väestötietolain 9 §:n 1 momentin mukaan ulkomaan kansalaisen tietoja talletetaan väestötietojärjestelmään ensinnäkin silloin, kun hänellä on kotikuntalain (201/1994) mukaan määräytynyt kotikunta Suomessa. Jos ulkomaan kansalaisella ei ole kotikuntaa Suomessa mutta hän kuitenkin asuu täällä tilapäisesti, hänen tietojaan voidaan hänen pyynnöstään tallettaa väestötietojärjestelmään, jos tämä on tarpeen sellaisten velvollisuuksien tai oikeuksien toteuttamisen vuoksi, jotka liittyvät työskentelyyn, opiskeluun tai muuhun vastaavaan olosuhteeseen. Suomea sito-

van kansainvälisen sopimuksen määräykset voivat myös olla ulkomaan kansalaisen tietojen tallettamisen perusteena. Tallettaminen on mahdollista myös, jos se on välttämätöntä henkilön oikeuksien tai velvollisuuksien toteuttamista varten.

Väestötietolain 9 §:n 2 momentin mukaan ulkomaan kansalaisen on esitettävä tietojen tallettamista koskeva pyyntö sille maistraatille, jonka virka-alueella hän ilmoittaa asuvansa. Maistraatin on varmistuttava pyynnön esittäjän henkilöllisyydestä voimassa olevasta matkustusasiakirjasta tai muusta vastaavasta luotettavasta asiakirjasta.

Väestötietolain 18 §:n mukaan väestötietojärjestelmään talletettuja 13 §:n 1 momentin 1–21 kohdassa tarkoitettuja henkilötietoja pidetään julkisesti luotettavina tietoina, jollei osoiteta, että tieto on virheellinen tai puutteellinen. Julkisesti luotettavina tietoina pidetään siis esimerkiksi kaikkia matkustusasiakirjasta yleensä ilmeneviä henkilötietoja, siviilisäätö- ja perhesuhdetietoja sekä kuolintietoa. Käytännössä säännös tarkoittaa sitä, että julkisesti luotettavien tietojen osalta noudatetaan käännettyä todistustaakkaa eli tietoa koskevan virheellisyysväitteen esittäjän on velvollinen näyttämään väitteensä toteen.

Väestötietolain 19 §:n 1 momentin mukaan väestötietojärjestelmään talletettavaksi ilmoitetun tiedon perustuessa ulkomaiseen asiakirjaan, voidaan julkisesti luotettavana tietona väestötietojärjestelmään tallettaa asiakirjan perusteella vain sellainen tieto, jonka luotettavuus on varmistettu alkuperäisestä virallisesta asiakirjasta tai sen luotettavasti oikeaksi todistetusta jäljennöksestä taikka tiedon luotettavuus on aiemmin varmistettu suomalaisessa tuomioistuimissa tai hallintomenettelyssä. Säännöksessä tarkoitettua asiakirjan on oltava laillistettu tai siihen on liitettävä asianomaisen valtion toimivaltaisen viranomaisen todistus sen alkuperästä, jollei Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämistä muuta johdu. Ulkomaisen asiakirjan esittäjä on velvollinen tarvittaessa huolehtimaan esittämänsä asiakirjan kääntämisestä suomen tai ruotsin kielelle sekä sen laillistamisesta. Maistraatti voi tarvittaessa pyytää ulkoasiainministeriön, Maahanmuuttoviraston tai poliisiviranomaisen lausunnon

edellä tarkoitetun asiakirjan aitoudesta ja luotettavuudesta.

Väestötietolain 22 §:n 1 momentin mukaan ulkomaan kansalaisen pyynnön tietojen rekisteröimiseksi väestötietojärjestelmään voivat maistraattien lisäksi ottaa vastaan Maahanmuuttovirasto sekä Kansaneläkelaitoksen (jäljempänä Kela) paikallistoimistot. Kelan paikallistoimistojen mahdollisuus ottaa rekisteröintipyyntö vastaan edellyttää lisäksi Väestörekisterikeskuksen ja Kelan välistä sopimusta. Rekisteröintipyyntöjä vastaanottavien tahojen velvollisuuksista on säädetty väestötietojärjestelmästä annetun valtioneuvoston asetuksen (128/2010, jäljempänä väestötietoasetus) 30 §:ssä. Tällä hetkellä muun viranomaisen kuin maistraatin vastaanottama rekisteröintipyyntö ja sen liitteiksi otetut asiakirjakopiot toimitetaan maistraatille postitse. Maistraatti päättää rekisteröintipyyntönsä saatuaan siitä, täytyvätkö väestötietolain 9 §:ssä asetetut rekisteröinnin edellytykset ja siitä, mitkä tiedot ulkomaan kansalaisesta talletetaan väestötietojärjestelmään. Maistraatti huolehtii myös rekisteröinnin johdosta tehtävästä ulkomaan kansalaisen informoisesta.

Osana harmaan talouden verovalvonnan tehostamishanketta Verohallinnolle on väestötietolain 22 §:n 2 momentissa annettu oikeus rekisteröidä tiettyjen ulkomaan kansalaisten tietoja väestötietojärjestelmään. Tässä menettelyssä Verohallinto ottaa vastaan henkilötunnusta tarvitsevan ulkomaan kansalaisen rekisteröintipyyntönsä ja tallettaa henkilön ilmoittamat tiedot väestötietojärjestelmään. Väestötietoasetuksen 30 §:ssä säädetty rekisteröintipyyntöjä vastaanottavien viranomaisten velvollisuudet koskevat myös Verohallintoa. Verohallinto saa tallettaa väestötietojärjestelmään ulkomaan kansalaisesta vain henkilön matkustusasiakirjasta selviäviä sekä tiettyjä henkilön omaan ilmoitukseen perustuvia tietoja. Nämä tiedot on lueteltu väestötietoasetuksen 20 §:n 3 momentissa. Verohallinto vastaa rekisteröimistään tiedoista. Verohallinto ei kuitenkaan voi itse korjata virheellisesti rekisteröityä tietoa, vaan maistraatti korjaa sen.

Pääsääntöisesti oleskelulupa-asia tulee viraille ulkomaalaislain (301/2004) mukaisella hakemuksella, joka jätetään allekirjoitettuna Suomessa paikallispoliisille ja ensimmäistä

oleskelulupaa koskeva hakemus ulkomailla Suomen edustustolle. Hakemuksen vastaanottanut viranomaisen rekisteröi ulkomaan kansalaisen ja hakemuksen tiedot ulkomaalaisrekisteriin. Joidenkin oleskelulupatyypin kohdalla myös sähköinen vireillepano on mahdollinen, mutta tällöin henkilön on käytävä todistamassa henkilöllisyytensä, antamassa sormenjäljet ja esittämässä hakemukseen tarvittavien liitteiden alkuperäiset kappaleet Suomen ulkomaan edustustossa tai Suomessa paikallispoliisilla ennen kuin hakemus otetaan käsittelyyn.

Ensimmäistä oleskelulupaa voidaan joissakin tapauksissa hakea vasta maahantulon jälkeen Suomessa. Näin voi tehdä esimerkiksi Suomessa asuvan Suomen tai toisen pohjoismaan taikka Euroopan unionin kansalaisen perheenjäsen. Kun ensimmäistä oleskelulupaa haetaan vasta Suomessa, vireillepano tapahtuu paikallispoliisissa.

Kansainvälistä suojelua koskeva hakemus jätetään paikallispoliisille tai rajatarkastusviranomaiselle maahan saavuttaessa tai mahdollisimman pian sen jälkeen. Mainitut viranomaiset selvittävät ulkomaan kansalaisen henkilöllisyyden, matkareitin ja maahantulon ja käyvät esimerkiksi henkilötiedot läpi turvapaikkapuhutellussa. Henkilötiedot voivat hakemuksen käsittelyn aikana muuttua siitä, mitä hakija aluksi ilmoitti, jos hakijalla ei ole luotettavaa henkilöllisyyden osoittavaa asiakirjaa. Vuosittain vahvistetussa pakolaiskiintiössä Suomeen otettavat pakolaiset valitaan Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisjärjestön esittämien asiakirjojen ja pakolaisia haastattelemaan matkustaneiden Suomen virkamiesten keräämien selvitysten perusteella. Näissä asiakirjoissa selvitetään myös henkilön henkilötiedot, joiden perusteella oleskelulupa Suomeen myönnetään. Maahanmuuttovirasto myöntää ensimmäiset oleskeluluvat kansainvälistä suojelua hakeville sekä pakolaisille.

Euroopan unionin kansalaisella ja hänen perheenjäsenillään on Euroopan unionin perustamissopimuksista johtuva oleskeluoikeus unionin alueella. Käyttäessään tätä oikeuttaan vapaaseen liikkumiseen unionin alueella, he ovat kuitenkin velvollisia rekisteröimään oleskelunsa Suomessa, jos oleskelu kestää yli kolme kuukautta. Paikallispoliisi

rekisteröi maassa olevan unionin kansalaisen oleskeluoikeuden ulkomaalaisrekisteriin hänen ilmoituksensa perusteella. Oleskeluoikeuden rekisteröinti on voimassa toistaiseksi ja siitä annetaan todistus. Euroopan unionin kansalaisen perheenjäsenelle ja muulle omalle myönnetään hakemuksesta määräaikainen oleskelukortti silloin, kun he eivät itse ole unionin kansalaisia. Ulkomaalaislaissa Euroopan unionin kansalaisiin rinnastetaan Islannin, Liechtensteinin, Norjan ja Sveitsin kansalainen. Pohjoismaiden kansalaisen ei kuitenkaan tarvitse rekisteröidä oleskeluoikeuttaan.

Ulkomaalaisrekisteristä annetun lain (1270/1997) mukaista ulkomaalaisrekisteriä pidetään ja käytetään muun muassa ulkomaalaisten henkilöiden maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työntekeä koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontaa varten. Ulkomaalaisrekisterin päävastuulliset rekisterinpitäjät ovat ulkoasiainministeriö ja Maahanmuuttovirasto. Rekisteriä pitävät ja käyttävät myös poliisi, rajavartiolaitos, tullilaitos, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, työ- ja elinkeinotoimistot, vankeinhoitoviranomaiset ja vähemmistövaltuutettu.

Rekisteriin talletetaan tarpeellisilta osin rekisterin henkilöllisen ulottuvuuden piiriin kuuluvien ulkomaalaisten henkilöiden tunnistetietoina asia- tai asiakasnumero, nimet, DNA-testin lausunto, sukupuoli, valokuva, syntymäaika, -paikka ja -maa, henkilötunnus, kansalaisuus- ja kansallisuustieto, ammatti-, koulutus- ja kielitaitotiedot, tiedot siviilisäädystä ja perhesuhteista, osoite- ja muut yhteystiedot sekä tiedot matkustusasiakirjoista ja ulkomaalaislain 96 §:n mukaisesta hakemusasian vireilläoloa osoittavasta kortista.

Oleskeluluvan hakijalta otetaan sormenjäljet ulkomaalaislain 60 d §:n mukaan oleskelulupakorttia varten oleskelulupahakemuksen ja kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen yhteydessä hakijan jokaisesta sormesta. Hakijan on lisäksi itse liitettävä hakemukseensa kasvokuva. Kansainvälistä suojelua hakeneiden sormenjälkiä vertaillaan Eurodac-sormenjälkirekisterissä oleviin sormenjälkiin kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen vastuuvaltion määrittämiseksi 18 päivänä helmikuuta 2003 annetun neuvos-

ton asetuksen (EY) N:o 343/2003 mukaisesti. Eurodac-sormenjälkirekisteriin on tallennettu 15 päivänä tammikuuta 2003 jälkeen kaikkien Euroopan unionin jäsenvaltiossa turvapaikkahakemuksen tehneiden yli 14-vuotiaiden henkilöiden sormenjäljet. Jos henkilö hakee uudestaan kansainvälistä suojelua jossain jäsenvaltiossa, se näkyy Eurodac-järjestelmästä. Kansainvälistä suojelua hakeneiden henkilöiden, joilla ei usein ole mitään henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa, henkilöllisyyttä voidaan selvittää myös muiden sormenjälkivertailujen avulla. Sormenjälkiä voidaan verrata ulkomaalaislain 131 §:n 3 momentissa mainittuihin rekistereihin sen selvittämiseksi, onko henkilö esimerkiksi aiemmin hakenut kansainvälistä suojelua, oleskelulupaa tai ulkomaalaiselle myönnettävää matkustusasiakirjaa.

Ulkomaalaisrekisterin talletetaan oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihakemusta, unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta sekä muukalaispassi- ja matkustusasiakirjahakemusta varten otetut sormenjäljet. Sormenjälkiä saavat käyttää Maahanmuuttovirasto, poliisi, rajatarkastusviranomainen, ulkoasiainministeriö ja Suomen edustusto välttämättömiin työtehtäviin omien toimivaltuuksiensa rajoissa.

Rekisterin käyttötarkoitukseen kuuluvien tehtävien hoitamista varten saadut tiedot ja asiakirjat on pidettävä salassa, jos niin lailla säädetään tai lain nojalla määrätään taikka jos ei ole ilmeistä, että tiedon antaminen ei aiheuta vahinkoa tai haittaa Suomen kansainvälisille suhteille, kansainväliselle yhteistyölle taikka hakijalle tai hänen läheiselleen. Rekisteristä saadaan luovuttaa tietoja eräille valtion viranomaisille niiden erikseen määriteltävien tehtävien hoitamista varten. Rekisteristä saa luovuttaa tietoja muun muassa Väestörekisterikeskukselle ja maistraatille väestötietolaissa ja kotikuntalaissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

Suomeen muuttavalla ulkomaan kansalaisella on pääsääntöisesti oltava oleskelulupa ennen maahantuloaan. Ensimmäisen oleskeluluvan myöntää yleensä Maahanmuuttovirasto. Ensimmäisen oleskeluluvan Suomen kansalaisen Suomessa olevalle perheenjäsenelle sekä tämän alaikäiselle naimattomalle lapselle sekä Suomessa asuvan ja oleskelunsa

rekisteröineen unionin kansalaisen Suomessa olevalle perheenjäsenelle ja tämän alaikäiselle naimattomalle lapselle myöntää kuitenkin poliisi. Uuden määräaikaisen oleskeluluvan, pysyvän oleskeluluvan maassa olevalle ulkomaan kansalaiselle ja pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EY-oleskeluluvan myöntää niin ikään poliisi. Poliisi voi tietyin edellytyksin saattaa sille kuuluvan oleskelulupahakemuksen Maahanmuuttoviraston ratkaistavaksi. Maahanmuuttovirasto voi myös ottaa käsiteltäväkseen poliisin ratkaistavaksi yleensä kuuluvan oleskelulupahakemuksen.

Ulkomaan kansalaisille myönnettiin ensimmäisiä oleskelulupia Suomeen vuonna 2012 yhteensä 19 281 kpl ja vuonna 2011 yhteensä 19 931 kpl. Jatko-oleskelulupia myönnettiin vuoden 2012 aikana poliisin toimesta 24 654 ja vuoden 2011 aikana 24 093. Vuonna 2013 heinäkuun loppuun mennessä poliisi on myöntänyt jatko-oleskelulupia yhteensä 14 968. Euroopan unionin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintejä tehtiin 14 485 vuonna 2012 ja 12 870 vuonna 2011. Vuonna 2013 heinäkuun loppuun mennessä rekisteröintejä on tehty yhteensä 6 627.

Päätös oleskelulupahakemukseen annetaan tiedoksi kirjeitse tai edustuston kautta. Osoitukseksi oleskeluoikeudesta ulkomaan kansalaiselle on vuodesta 2012 alkaen annettu erillinen oleskelulupakortti. Oleskelulupakortin tekniseen osaan tallennetaan biometrisinä tunnistena kasvokuva ja sormenjäljet. Kasvokuva tulee näkyviin myös korttiin. Aiemmin samaan tarkoitukseen käytettiin ulkomaan kansalaisen passiin tai muuhun hyväksyttävään matkustusasiakirjaan kiinnitettävää oleskelulupatarraa.

Oleskeluluvan haltijalta saa esimerkiksi ottaa sormenjäljet ja kasvokuvan, jolloin niitä voidaan verrata oleskelulupakorttiin, matkustusasiakirjaan ja ulkomaalaisrekisteriin talletettuihin vastaaviin biometrisiin tunnistuksiin. Vertaaminen on sallittua esimerkiksi oleskelulupakortin aitouden toteamiseksi ja oleskeluluvan haltijan henkilöllisyyden todentamiseksi.

Keskeinen nykytilan ongelma on rekisteröitävän ulkomaan kansalaisen näkökulmasta se, että hän joutuu esittämään samoja asiakir-

joja moneen kertaan ja monelle eri viranomaiselle, jotta hänen tietonsa voitaisiin rekisteröidä kunkin viranomaisen rekisteriin tai järjestelmään. Lisäksi tietojen rekisteröinti väestötietojärjestelmään perustuu henkilön omaan aktiivisuuteen ja rekisteröintiasian käsittely voi joskus viivästyä. Samalla tämä voi viivästyttää esimerkiksi työskentelemiseen tarvittavia muita lupa- ja rekisteröintimenetelyjä.

Oleskelulupaa ja Euroopan unionin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintiä varten ulkomaan kansalaisen on lähtökohtaisesti todistettava henkilöllisyytensä luotettavalla henkilöllisyyden osoittavalla tavalla ja mahdollisesti annettava selvityksiä tai todistuksia muista oleskeluluvan myöntämiseen tai oleskeluoikeuden rekisteröinnin kannalta merkityksellisistä seikoista lupa- tai rekisteröintiasian vireillepanon yhteydessä Suomen ulkomaan edustustolle tai Suomessa poliisille, taikka lupa- tai rekisteröintiasian käsittelyn aikana poliisille tai Maahanmuuttovirastolle. Kansainvälistä suojelua hakeville henkilöille ja tietyille muille erityisryhmille oleskelulupa voidaan kuitenkin myöntää, vaikka heidän henkilöllisyydestään ei voida varmistua luotettavalla asiakirjanäytöllä.

Saatuana oleskeluluvan ja tultuaan sen perusteella laillisesti maahan ulkomaan kansalaisen pitää erikseen pyytää maistraatilta henkilötietojensa rekisteröintiä väestötietojärjestelmään. Myös Euroopan unionin kansalaisen on erikseen pyydettävä maistraatilta henkilötietojensa rekisteröintiä väestötietojärjestelmään ja paikallispoliisilta oleskeluoikeutensa rekisteröimistä. Ulkomaan kansalainen joutuu esittämään väestötietolain edellyttämät luotettavat selvitykset väestötietojärjestelmään rekisteröitävistä henkilötiedoistaan maistraatille, vaikka hän olisi ne esittänyt jo aiemmin Maahanmuuttovirastolle tai poliisille. Lisäksi tietojen rekisteröintiasian käsittely voi maistraatista ja ruuhkahuipuista riippuen kestää jopa useita viikkoja. Tällä välin hänen toimimisensa suomalaisessa yhteiskunnassa tosiasiallisesti vaikeutuu, vaikka tietojen rekisteröintiin ja henkilötunnuksen saamiseen ei sinällään liity välittömiä oikeusvaikutuksia.

Yksittäisissä tapauksissa ulkomaan kansalaisen tietoja ei ole rekisteröity hänen pyyn-

nöstään huolimatta väestötietojärjestelmään sen jälkeen kun hän on saanut ensimmäisen oleskeluluvan Suomeen. Näissä tapauksissa ulkomaan kansalainen on saanut oleskeluluvan esimerkiksi humanitaarisen suojelun perusteella eikä siis turvapaikan tarpeen tai pakolaisaseman perusteella. Näissä yksittäisissä tapauksissa henkilön tietoja ei ole talletettu väestötietojärjestelmään, jos hän ei ole esittänyt kansalaisuusvaltionsa myöntämää voimassa olevaa matkustusasiakirjaa maistraatille. Vähemmistövaltuutetun tätä asiaa koskevaan aloitteeseen annettua valtiovarainministeriön selvitystä (VM/1861/03.01.00/2012, 31.1.2013) varten on maistraateilta pyydetty lausunnot niiden rekisteröintikäytännöistä. Lausuntojen perusteella selvityksessä on todettu, että maistraattien käytännöissä näyttäisi olevan jonkin verran eroja. Suomalaisen henkilötunnuksen puuttuminen saattaa käytännössä vaikeuttaa Suomessa oleskeluluvan saaneen toimimista suomalaisessa yhteiskunnassa ja hän joutuu tämän vuoksi eriarvoiseen asemaan verrattuna henkilöön, jonka tiedot on talletettu väestötietojärjestelmään. Myös Espoon, Helsingin ja Vantaan kaupungit ovat nostaneet asian esiin ja pitäneet ongelmallisena sitä, etteivät ulkomaan kansalaiset voi tämän vuoksi yhdenvertaisesti asioida asuinkuntansa palvelujärjestelmässä.

Väestötietojärjestelmän henkilötietoja käyttävien ja omia rekistereitään pitävien viranomaisten ja yksityisten tahojen näkökulmasta on ongelmallista, jos henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta. Yleensä tällaisen henkilön tiedot voidaan kylläkin tallettaa eri tahojen henkilörekistereihin, mutta suomalaista henkilötunnusta ei voida käyttää henkilön yksilöintitunnuksena rekisterissä. Tämän vuoksi monissa viranomaisrekistereissä käytetään henkilötunnuksen puuttuessa henkilön yksilöimiseksi kyseisessä rekisterissä keinoitekoista henkilötunnusta, joka yleensä luodaan vain kyseistä rekisteriä varten. Samalla henkilöllä voi siis olla useita erilaisia henkilötunnuksia eri viranomaisten rekistereissä. Keinotekoinen henkilötunnus ei mahdollista rekisteriin merkityn henkilön yksilöimistä eri henkilörekistereiden välillä, sillä tällainen henkilötunnus on yleensä vain rekisterikohmainen eikä sitä ole talletettu muihin henkilörekistereihin. Henkilötunnuksen puuttuminen

voi vaikeuttaa henkilön yksilöimistä myös kyseisessä viranomaisrekisterissä, kun henkilön yksilöimiseksi joudutaan käyttämään muita rekisteriin talletettuja tietoja kuten nimeä, syntymäaikaa ja sukupuolta.

Henkilötunnukseton henkilö joutuu yleensä ilmoittamaan henkilötietonsa erikseen jokaiselle taholle merkittäväksi jokaiseen eri rekisteriin, kun henkilöä ei voida yksiselitteisesti yksilöidä eri rekistereiden välillä tiedonsiirtoa varten. Tämä ongelma ilmenee erityisesti väestötietojärjestelmän ja sen tietoja hyödyntävän viranomaisen välillä, koska väestötietojärjestelmässä henkilö yksilöidään henkilötunnuksen avulla. Kun henkilön tiedot myöhemmin rekisteröidään väestötietojärjestelmään ja tietojen sähköinen siirto väestötietojärjestelmän tietoja hyödyntäviin rekistereihin mahdollistuu, ongelmaksi jää henkilön aiemmin rekisteröityjen tietojen yhdistäminen väestötietojärjestelmästä tuleviin tietoihin sekä tietojen päivittäminen. Kun näiden muiden tahojen rekistereissä ei ole henkilötunnusta, väestötietojärjestelmästä tulevia tietoja ei voi suoraan ja luotettavasti kohdistaa tähän henkilöön eikä tietoja voida automaattisesti päivittää.

Ulkomaan kansalaisen tiedot rekisteröidään pääsääntöisesti väestötietojärjestelmään vasta ensimmäisen oleskeluluvan myöntämisen jälkeen viiveellä. Tämän vuoksi väestötietojärjestelmään rekisteröityjen ulkomaan kansalaisten henkilötunnukset eivät ole kattavasti ulkomaalaisrekisterissä. Ulkomaalaisrekisteriin ja väestötietojärjestelmään rekisteröityjä henkilöitä ei ole yhteisen yksilöintitunnuksen puuttumisen takia mahdollista luotettavasti yksilöidä rekisterien välillä ilman yksilökohtaista selvitystyötä. Tietojen vertailu ja rekisterien tietojen yhdenmukaisuuden varmistaminen on tästä syystä vaikeaa. Monet viranomaiset hyödyntävät väestötietojärjestelmän tietojen lisäksi myös ulkomaalaisrekisterin tietoja ja jollei molemmista rekistereistä löydy samaa yksilöintitunnusta, tietojen kohdentaminen oikein edellyttää usein yksilökohtaista selvitystyötä.

Väestötietojärjestelmään talletetaan laajasti myös muita henkilötietoja kuin henkilötunnuksen luomiseksi välttämättömiä tietoja. Suomalaiset viranomaiset perustavat päätöksensä esimerkiksi väestötietojärjestelmään

talletettuihin siviilisääty- ja perhesuhdetietoihin. Väestötietojärjestelmään talletettujen tietojen oikeellisuudella ja ajantasaisuudella on siis henkilön oikeusturvan kannalta merkittävä vaikutus. Ulkomaiseen tapahtumaan perustuvan tiedon lisäämiseen, muuttamiseen ja korjaamiseen sovelletaan väestötietolain 19 §:n 1 momentin säännöstä tiedon luotettavuuden arvioinnista. Korkein hallinto-oikeus on kahdessa ratkaisussaan (16.1.2013/208 ja 16.1.2013/211) soveltanut säännöstä. Korkein hallinto-oikeus on hyväksynyt hallinto-oikeuden perustelut kummassakin tapauksessa ja niiden mukaan lain 19 §:n 1 momentin vaatimuksista ei voida poiketa sillä perusteella, että ulkomaan valtiosta ei ole ollut saatavissa säännöksen vaatimukset täyttäviä asiakirjoja. Jos henkilö ei voi saada lain 19 §:n 1 momentin vaatimukset täyttäviä asiakirjoja eikä maistraatti hyväksy muuta selvitystä esimerkiksi tiedon muuttamiseksi, ei henkilö saa tällöin tietoa muutetuksi eikä suomalainen viranomainen todennäköisesti ota henkilön muuttunutta tietoa huomioon henkilön asiaa ratkaistessaan. Esimerkiksi Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavina olleissa tapauksissa oli kyse ulkomaiseen tapahtumaan perustuvasta siviilisäätytiedon muuttamisesta, joka vaikutti henkilöiden mahdollisuuteen solmia uusi avioliitto Suomessa.

Maistraateista saatujen yksittäisten tietojen perusteella voidaan myös arvella, että väestötietolain 19 §:n 1 momentin soveltamiskäytäntö vaihtelee ainakin jossakin määrin maistraattien välillä. Jos soveltamiskäytäntö maistraattien välillä vaihtelee, joutuvat henkilöt keskenään eriarvoiseen asemaan asioissaan näissä asioissa maistraatissa.

Kuolinpesän yhteyshenkilötiedot

Väestötietojärjestelmän tietosisältöön tehtiin 1 päivänä maaliskuuta 2010 voimaan tullessa väestötietolaissa eräitä tietojärjestelmä uudistuksia vaativia muutoksia. Väestötietojärjestelmään talletettavia uusia henkilötietoja ovat 1 päivänä maaliskuuta 2010 voimaan tulleen väestötietolain mukaan muun muassa lapsen huollon sisältöä, kuolinpesän yhteyshenkilöä ja ulkomaan kansalaisen oleskelulupaa koskevat tiedot.

Lain siirtymäsäännöksissä tietojärjestelmä-uudistuksille varattua määräaikaa pidennettiin 1 päivänä maaliskuuta 2013 voimaan tulleella lainmuutoksella (156/2013) 1 päivään maaliskuuta 2014 saakka. Lain muutoksen tavoitteena oli antaa Väestörekisterikeskukselle tarvittavaa lisää aikaa muun muassa kuolinpesää koskevien tietojen käsittelyssä tarvittavien tietojärjestelmämuutosten ja menettelytapojen suunnittelulle, jotta voidaan huolellisesti selvittää mahdollisuudet saada nämä tiedot väestötietojärjestelmään suoraan asianomaisilta viranomaisilta.

Väestötietojärjestelmään talletettavat tiedot kuolinpesän edustajasta tai muusta yhteyshenkilöstä oli tarkoitus saada teknisen käytöthyönteiden välityksellä suoraan Verohallinnon tietojärjestelmästä. Verohallinto kerää verotuksen toimittamista varten tietoja kuolinpesien asianhoitajista. Verohallinto ei kuitenkaan nykyisin kerää tässä yhteydessä asianhoitajien henkilötunnuksia, koska se ei tarvitse näitä tietoja omassa toiminnassaan. Väestötietojärjestelmän tietojen ylläpidon kannalta on kuitenkin olennaista, että tiedot saataisiin Verohallinnolta ja että ne saataisiin henkilötunnusellisia. Jos tiedot talletettaisiin väestötietojärjestelmään ainoastaan maistraattien kerääminä, näitä tietoja saataisiin rekisteröidiksi hyvin vähän ja vain satunnaisesti, koska kuolinpesän edustajalla tai muulla yhteyshenkilöllä ei ole välttämättä tarvetta asioida maistraattien kanssa vastavalla tavalla kuin Verohallinnon kanssa.

Jatkosuunnittelussa on varmistunut, että Verohallinnolla ei ole mahdollisuutta kuolinpesän asianhoitajien henkilötunnusten keräämiseen ja luovuttamiseen väestötietojärjestelmään. Tämän johdosta Väestörekisterikeskus on ehdottanut kuolinpesän yhteyshenkilötietojen väestötietojärjestelmään tallettamisesta luopumista, sillä ilman Verohallinnon osallisuutta tiedot eivät olisi väestötietojärjestelmässä kattavia.

Julkiseen käyttöön tarkoitetut tiedostot

Julkiseen käyttöön tarkoitetuilla tiedostoilla tarkoitetaan yleensä kaikkien saatavilla olevia tiedostoja, joista on poistettu luonnollisten henkilöiden tunnistetietojen ja yksilöintitiedot. Julkiseen käyttöön tarkoitetut tiedostot

on käsiteltävä siten, ettei yksittäistä luonnollista henkilöä voi tiedoista tunnistaa. Lisäksi julkiseen käyttöön tarkoitettujen tiedostojen tiedot eivät saa kuvata yksittäisen luonnollisen henkilön elinolosuhteita. Tällaiset tiedostot julkaistaan yleensä digitaalisessa muodossa rekisterinpitäjän verkkosivuilla.

Esimerkiksi lailla 361/2013 muutetun tilastolain (280/2004) 13a §:n perusteella tilastotarkoituksiin kerätyistä tiedoista voidaan tuottaa ja antaa julkiseen käyttöön tiedostoja. Maanmittauslaitos on myös jo avannut kaikki digitaaliset maastotietoaisteistonsa vapaaseen käyttöön. Samoin Ilmatieteen laitos on avannut keräämänsä säähavainnot ja muita tietoaisteistojaan julkiseen käyttöön ja avaa niitä vaiheittain lisää sitä mukaa, kun aineistot ovat teknisesti valmiita avattaviksi.

Valtioneuvoston asettama Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunta on vuonna 2010 hyväksynyt strategian ”Tuottava ja uudistuva Suomi – Digitaalinen agenda vuosille 2011–2020”. Strategian mukaan kansallista vahvuuttamme, laadukkaita ja laajoja tietovarantoja, tulee hyödyntää nykyistä paremmin. Yhteiskuntamme on luotava tiedon käyttöä tukevat menettelyt ja avoimet käytännöt. Verovaroin tuotetun julkisen datan tulisi olla etsimättä ja helposti kaikkien saatavilla yksityiselämän suoja ja turvallisuus huomioiden. Edellä mainitun johdosta neuvottelukunta esittää, että lainsäädäntöä tulisi muuttaa avoimen tiedon ja digitaalisten sisältöjen hyödyntämistä edistäväksi yksilön ja oikeudenhaltijoiden oikeudet huomioon ottaen.

Valtioneuvosto antoi maaliskuussa 2011 periaatepäätöksen julkisen sektorin digitaalisten tietoaisteistojen saatavuuden parantamiseksi ja uudelleenkäytön edistämiseksi. Periaatepäätöksen tavoitteena on edistää ensisijaisesti viranomaistehtävän toteuttamisen yhteydessä tuotettujen sekä muiden julkisrahoitteisten ja julkisen sektorin hallinnoimien, luovutettavissa olevien tietoaisteistojen uudelleenkäyttöä.

Pääministeri Kataisen hallituksen ohjelmassa todetaan muun muassa, että julkisin varoin tuotettuja tietovarantoja avataan kansalaisten ja yritysten käyttöön. Tavoitteena on julkisen sektorin hallinnoimien digitaalisten tietoaisteistojen saattaminen helposti uudelleenkäytettävässä muodossa tietoverkko-

jen kautta kansalaisten, yritysten ja yhteisöjen, viranomaisten, tutkimuksen ja koulutuksen hyödynnettäväksi.

Väestötietojärjestelmän tietojen julkisesta käytöstä ei ole säännelty väestötietolaissa. Tietojen luovuttaminen väestötietojärjestelmästä on sidottu tietojen käyttötarkoitukseen ja lain muihin tietojen luovuttamista säänteleviin ehtoihin. Käyttötarkoitussidonnaisuudesta on luovuttu vain luovutettaessa yksittäin osoite- ja muita yhteystietoja sekä kuolintietoja yhteystietojen luovuttamisen yhteydessä ja luovutettaessa tilasto- tai vastavia lukumäärätietoja. Luovutettaessa väestötietojärjestelmästä tietoja muutoin kuin yksittäin edellytetään aina kirjallista hakemusta ja hakemukseen annettavaa kirjallista päätöstä, jossa määritellään tietojen käyttötarkoitus ja muut tietojen käsittelyä ja suojaamista koskevat ehdot.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Ulkomaan kansalaisen ja ulkomaisiin tapahtumiin perustuvien tietojen rekisteröinti

Esityksen tavoitteena on helpottaa ja nopeuttaa ulkomaan kansalaisen mahdollisuutta saada suomalainen henkilötunnus ehdottamalla ulkoasiainministeriön toimintayksiköille oikeutta ottaa vastaan ulkomaan kansalaisen pyyntö perustietojensa tallettamiseksi väestötietojärjestelmään ja ehdottamalla Maahanmuuttovirastolle ja poliisille oikeutta tallettaa ulkomaan kansalaista koskevia perustietoja väestötietojärjestelmään. Näin kytkettäisiin ulkomaan kansalaisen perustietojen rekisteröintimahdollisuus väestötietojärjestelmään osaksi oleskeluoikeutta Suomessa koskevia hakemus- ja rekisteröintiprosesseja. Tämän uudistusehdotuksen vuoksi ehdotetaan myös muutettavaksi säännöstä ulkomaan kansalaisen rekisteröinnin edellytyksistä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös ulkomaan kansalaisia koskevien ja ulkomaiseen tapahtumaan perustuvien tietojen luotettavuuden arviointia koskevaa sääntelyä, jotta kaikkien rekisteröinnin edellytykset muuten täyttävien henkilöiden tiedot voitaisiin tallettaa väestötietojärjestelmään. Muutosehdotukset koskevat sekä henkilöllisyydestä varmis-

tumista varten että ulkomaiseen tapahtumaan perustuvan muun tiedon tallettamisen perusteeksi esitettäviä selvityksiä.

Kuolinpesän yhteyshenkilötiedot

Verohallinnon ei ole mahdollista ilmoittaa väestötietojärjestelmää varten kuolinpesän yhteyshenkilötietoja riittävän tarkasti ja luotettavasti yksilöityinä. Tällöin vaihtoehtoisiksi jäävät tiedon ylläpitäminen muulla tavoin tai luopuminen tiedon tallettamisesta väestötietojärjestelmään. Väestörekisterikeskuksen mukaan tiedot voitaisiin kerätä väestötietojärjestelmään kattavasti vain sellaiselta luotettavalta taholta, joka osana omaa toimintaansa saa tiedot suoraan kuolinpesiltä. Vain Verohallinto kerää tällä hetkellä kattavasti kuolinpesän yhteyshenkilötietoja osana omaa toimintaansa. Tietojen muutoin kuin yksittäin tapahtuvana ilmoittajana ei siis voi toimia mikään muu taho. Näin ollen tiedon ylläpitäminen olisi mahdollista vain kuolinpesien tai niiden yhteyshenkilöiden itsensä väestötietojärjestelmään tekemien yksittäisten ilmoitusten perusteella. Kuolinpesiltä tai niiden yhteyshenkilöiltä ei kuitenkaan Väestörekisterikeskuksen näkemyksen mukaan saataisi väestötietojärjestelmään tietoja siten kattavasti ja luotettavasti, että niillä täytettäisiin yhteiskunnan tietohuoltotarve. Tiedon tehokkaan, kattavan ja luotettavan ylläpitomenettelyn puuttuessa esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi kuolinpesän yhteyshenkilöä koskevien tietojen tallettamisvelvoitteesta.

Julkiseen käyttöön tarkoitetut tiedostot

Hallitusohjelmassa asetettujen julkisen sektorin digitaalisten tietoaisteistojen hyväksikäytön edistämistä koskevien tavoitteiden toteuttamiseksi väestötietolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös julkiseen käyttöön tarkoitettujen tiedostojen muodostamisesta ja käytöstä. Julkiseen käyttöön annettavaksi ehdotettavia tietoja on säännösehdoituksessa rajattu ottaen erityisesti huomioon yksityiselämän ja henkilötietojen suojaamista koskeva näkökulma.

Ehdotettava säännös ei olisi tiedostojen tuottamisesta vastaavaa Väestörekisterikeskusta velvoittava. Tiedostojen tuottaminen ja antaminen julkiseen käyttöön edellyttää aikaa

vaativaa sisällöllistä, toiminnallista ja teknistä suunnittelua ja toteuttamista sekä taloudellisia panostuksia. Väestörekisterikeskuksen arvion mukaan tiedostoja voitaisiin antaa julkiseen käyttöön viimeistään keväällä 2015.

3 Esityksen vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Ulkomaan kansalaisen tietojen rekisteröinti

Maahanmuuttovirastolle ja poliisille ehdotettava oikeus tallettaa väestötietojärjestelmään ulkomaan kansalaista koskevat tiedot vaatisi tehokkaasti toimiakseen muutoksia väestötietojärjestelmään ja ulkomaalaisrekisteriin (ulkomaalaisasioiden tietojärjestelmään UMA:an) sekä näiden välisen tietoliikenneyhteyden rakentamista. Väestötietojärjestelmän osalta uudistuksen aiheuttamat toteuttamiskustannukset olisivat vähäiset, koska järjestelmämuutoksissa voitaisiin suurelta osin hyödyntää jo olemassa olevaa, Verohallinnon tekemiä rekisteröintejä varten rakennettua järjestelmää. UMA:an uudistuksesta aiheutuvat toteuttamiskustannukset olisivat noin 200.000 euroa ja niistä vastaisi ulkomaalaisrekisteriin kuuluvien tässä asiassa merkityksellisten osarekisterien päävastuullinen rekisterinpitäjä ja UMA:n kehittämisestä vastaava Maahanmuuttovirasto. Ulkomaalaisrekisterin uudistuksesta aiheutuvat toteuttamiskustannukset katettaisiin valtion talouden kehysten puitteissa.

Julkiseen käyttöön tarkoitetut tiedostot

Julkiseen käyttöön tarkoitettujen tiedostojen tuottaminen tulisi vaatimaan Väestörekisterikeskukselta tietoaineistojen muokkaamista siten, ettei luonnollista henkilöä voitaisi aineistojen tietojen perusteella tunnistaa eikä tietoja tunnistaa hänen elinolosuhteitaan koskeviksi. Aineiston muokkaamisessa olisi siis erityisesti otettava huomioon yksityiselämän ja henkilötietojen suojaamista koskeva näkökulma. Julkiseen käyttöön tarkoitettujen tiedostojen päivittäminen ja uudistaminen tulisi edellyttämään lisäksi määrääjain kehittämis- ja tuottamisanostuksia. Ulkopuolisille palveluntuottajille aiheutuvia kertaluonteisia

kustannuksia menettelyn aloittamisesta koituisi Väestörekisterikeskukselle muutamia kymmeniä tuhansia euroja. Aineistojen säännöllinen päivittäminen ja uudistaminen aiheuttaisivat noin 10.000 euron vuosittaiset kulut Väestörekisterikeskukselle.

Väestötietojärjestelmän tiedoista muodostettavat julkiseen käyttöön tarkoitetut tiedostot olisivat väestötietolain 72 §:n ja valtion maksuperustelain (150/1992) 5§:n 1 kohdan nojalla maksuttomia käyttäjille. Tästä aiheutuisi nykytilanteeseen verrattuna Väestörekisterikeskukselle noin 100.000 euron vuosittaiset tulonmenetykset ainakin menettelyn aloittamisen jälkeisinä ensimmäisinä vuosina.

Väestörekisterikeskus kattaisi lisääntyvät kustannukset toimintamäärärahoistaan eikä sen ennakoitu tulojen menetyksään aiheuttaisi muutoksia sen saamiin toimintamäärärahoihin. Väestörekisterikeskus ottaisi ylimääräiset kustannukset ja tulojen menetykset huomioon toiminnassaan siten, että se ajoittaisi julkiseen käyttöön tarkoitettujen tiedostojen tuottamisen ja antamisen useammalle vuodelle siten, että ensimmäiset tiedostot olisivat annettavissa viimeistään keväällä 2015.

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Ulkomaan kansalaisen tietojen ja ulkomaiseen tapahtumaan perustuvan tiedon rekisteröinti

Oleskelulupaa hakevalle ulkomaan kansalaiselle tietojen rekisteröinti väestötietojärjestelmään oleskelulupaprosessin yhteydessä tarkoittaisi, että henkilö saisi käyttöönsä suomalaisen henkilötunnuksensa jo oleskelulupapäätöksen tiedoksiannon yhteydessä. Tämä tarkoittaisi oleskelulupaa ulkomailta hakevien kohdalla, että henkilöllä olisi henkilötunnus maahantulostaan alkaen. Tämä helpottaisi Suomeen tulevan ulkomaan kansalaisen asettumista ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja hänen toimimistaan täällä. Henkilön ei tarvitsisi pelkästään henkilötunnuksen saamista varten käydä erikseen maistraatissa esittämässä jo kerran oleskelulupaharkinnan yhteydessä esittämäänsä asiakirjoja.

Kansainvälistä suojelua Suomesta hakevat ulkomaan kansalaiset eivät useinkaan esitä

viranomaisille kansalaisuusvaltionsa myöntämää matkustusasiakirjaa eivätkä muitakaan luotettavia asiakirjaselvityksiä henkilötiedoistaan. UMA:n tietojen mukaan vuonna 2011 myönnettiin yhteensä 1518 ja vuonna 2012 yhteensä 1662 ensimmäistä oleskelulupaa henkilölle, jonka tiedoissa ulkomaalaisrekisterissä on merkintä varmistamattomasta henkilöllisyydestä. Yhteensä merkintä varmistamattomasta henkilöllisyydestä on ulkomaalaisrekisterissä noin 13 000 ulkomaan kansalaisella, joilla on oleskelulupa voimassa. Tietojen rekisteröinti väestötietojärjestelmään myönteisen Suomessa oleskeluun oikeuttavan lupapäätöksen yhteydessä tarkoittaisi sitä, että myös vailla luotettavaa asiakirjaselvitystä Suomessa oleskeleva henkilö voisi pyynnöstään saada suomalaisen henkilötunnuksen viimeistään silloin, kun hänelle myönnetään ensimmäinen Suomessa oleskeluun oikeuttava lupa.

Väestötietojärjestelmän tietoja hyödyntävät tahot saisivat ulkomaan kansalaisen henkilötunnuksen ja henkilötiedot käyttöönsä heti oleskeluluvan myöntämisen jälkeen mikä säästäisi sekä henkilön itsensä että rekisterinpitäjän aikaa ja vaivaa. Myös ulkomaalaisrekisteriä hyödyntävät tahot voisivat hakea henkilön tietoja henkilötunnuksen avulla.

Henkilötunnuksen saaminen heti oleskeluluvan myöntämisen yhteydessä tarkoittaisi, että henkilöllä olisi yksi ainoa selkeästi yksilöitävissä oleva rekisterihenkilöllisyys. Keinotekkoisten henkilötunnusten käyttö ei enää olisi tarpeen nykyisessä laajuudessa. Keinotekkoisten henkilötunnusten käytön vähentäminen vähentäisi riskiä siitä, että henkilöllä olisi useampi kuin yksi henkilöllisyys viranomaisen rekisterissä. Henkilötunnusta voitaisiin käyttää nykyistä kattavammin ja nykyistä aikaisemmassa vaiheessa henkilön yksilöivänä tunnuskana eri henkilörekistereiden välisissä tiedonsiirroissa. Tämä vähentäisi myös rekisterien sisäisen ja rekisterien välisen tiedonsiirron jälkeistä manuaalisen tallennus-, tarkistus- ja päivitystyön tarvetta, kun henkilö voitaisiin heti luotettavasti yksilöidä henkilötunnuksen avulla.

Väestötietojärjestelmään talletetaan uutena tietona 1 päivästä maaliskuuta 2014 alkaen tiedot ulkomaan kansalaisen oleskeluluvasta ja vastaavista tiedoista. Tiedot siirretään vä-

estötietojärjestelmään sähköisesti suoraan ulkomaalaisrekisteristä, ja tiedonsiirron edellytyksenä on, että henkilöt ovat yksilöitävissä henkilötunnuksella tai vastaavalla yksilöintitunnuksella. Jos jokainen oleskeluluvan saanut henkilö saisi heti myös henkilötunnuksen, tätä voitaisiin ongelmitta käyttää sähköisen tiedonsiirron vaatimana yksilöintitunnuskana. Oleskelulupatietojen sähköinen siirtäminen väestötietojärjestelmään oleskeluluvan myöntämisen yhteydessä parantaisi samalla näiden tietojen käytettävyyttä, eheyttä ja luottamuksellisuutta. Väestötietojärjestelmän tietojen käytettävyys, eheys ja luottamuksellisuus ovat tärkeitä paitsi yleisesti väestötietojärjestelmän tietojen julkisen luotettavuuden lisäksi myös oleskelulupatietoja hyödyntävien viranomaisten ja muiden tahojen kanalta.

Henkilöllisyydestä varmistumista sekä ulkomaiseen tapahtumaan perustuvan tiedon luotettavuuden arviointia koskevien säännösten tarkentaminen saattaisi yksittäistapauksissa vaikuttaa henkilön mahdollisuuksiin saada suomalainen henkilötunnus tai saada ulkomailla muuttuneita tietojaan väestötietojärjestelmään rekisteröidyksi. Jos näin kävisi, parantaisi muutos henkilöiden toimintamahdollisuuksia suomalaisessa yhteiskunnassa ja varmistaisi heille heidän muuttuneiden tietojensa mukaiset oikeudet ja velvollisuudet Suomessa.

Kuolinpesän yhteyshenkilötiedot

Kuolinpesän yhteyshenkilötiedon tallettamismahdollisuudesta luopuminen ei aiheuttaisi yhteiskunnallisia vaikutuksia verrattuna nykytilaan, sillä näitä tietoja ei ole aiemmin ollut talletettuina väestötietojärjestelmässä.

Julkiseen käyttöön tarkoitetut tiedostot

Ehdotus tukee julkisin varoin tuotettujen tietovarantojen avaamisen edistämistä koskevia hallituksen ohjelmassa asetettuja tavoitteita, joita on kuvattu tämän esityksen kohdassa 1. Vastaavan suuntaisia tavoitteita on asetettu myös julkisen sektorin asiakirjojen uudelleenkäytöstä ja kaupallisesta hyödyntämisestä annetun Euroopan parlamentin ja Neuvoston direktiivissä 2003/98/EY.

Vaikutukset viranomaistoimintaan

Ulkomaan kansalaisen tietojen rekisteröinti

Maahanmuuttovirasto, paikallispoliisi ja ulkoasiainministeriön toimintayksiköt arvioivat jo nyt oleskeluoikeutta Suomessa koskevan asian käsittelyn yhteydessä henkilön henkilötiedoistaan esittämien selvitysten luotettavuutta. Ne rekisteröivät myös henkilötietoja UMA:an. Väestötietolain velvoitteiden täyttäminen ei siis toisi viranomaisille täysin uuden luonteisia tehtäviä. Koska ulkomaan kansalaisen tietojen tallettaminen väestötietojärjestelmään olisi tarkoitus toteuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla UMA:sta, ei itse tietojen rekisteröinti väestötietojärjestelmään aiheuttaisi merkittävää työmäärän lisäystä. Uusi tehtävä lisäisi viranomaisille tarvetta tiedottaa ja neuvua ulkomaan kansalaisia tietojen väestötietojärjestelmään rekisteröinnin merkityksestä. Maahanmuuttovirasto, Poliisihallitus ja ulkoasiainministeriö ovat arvioineet, että uusi tehtävä on mahdollista hoitaa ilman lisäresursseja.

Maistraateista jäisi pois suurin osa oleskeluluvan saaneiden henkilöiden ensirekisteröinneistä. Nämä rekisteröinnit hoidettaisiin maistraateissa vain silloin, kun tietoja ei niiden puutteellisuuden vuoksi olisi ollut mahdollista tallettaa oleskeluluvan myöntämisen yhteydessä, kun vastaavilla tai lähes vastaavilla tiedoilla väestötietojärjestelmässä on jo rekisteröitynä henkilö tai kun ulkomaan kansalainen ei ole pyytänyt tietojensa rekisteröimistä väestötietojärjestelmään oleskelulupahakemusprosessinsa yhteydessä. Samoin henkilöt, jotka ovat saaneet oleskeluluvan Suomeen ennen nyt ehdotettavan menettelyn aloittamista, pyytäisivät tietojensa rekisteröimistä joko maistraatilta tai jatko-oleskelulupahakemuksensa käsittelyn yhteydessä poliisilta. Myös Euroopan unionin kansalaisten pyynnöt tietojensa rekisteröimiseksi väestötietojärjestelmään vähenisivät maistraateissa sillä määrällä kuin henkilöt jättäisivät pyynnön poliisille oleskeluoikeutensa rekisteröinnin yhteydessä. Maistraateissa säilyisivät edelleen henkilötietojen täydennykset sekä muutokset ja korjaukset sekä kaikki

kotikuntaharkintaan ja henkilön asuinpaikan merkitsemiseen liittyvät tehtävät.

Kuolinpesän yhteyshenkilötiedot

Luopuminen kuolinpesän yhteyshenkilötietojen tallettamisesta väestötietojärjestelmään ei aiheuttaisi vaikutuksia viranomaisten toimintaan, sillä näitä tietoja ei ole talletettu väestötietojärjestelmään.

Julkiseen käyttöön tarkoitetut tiedostot

On todennäköistä, että väestötietojärjestelmän julkiseen käyttöön tarkoitettujen tiedostojen sisältämien tietojen käyttö lisääntyisi. Tämän seurauksena on mahdollista, että tietoihin kohdistuisi nykyistä enemmän lisäys-, muutos- ja korjauspyyntöjä. Lisäys-, muutos- ja korjauspyyntöjen määrän kasvu tarkoittaisi lisääntyvää tietojen oikeellisuuden selvittämistä ja tallettamistyötä sekä väestötietojärjestelmän rekisterinpitäjinä toimiville maistraateille ja Väestörekisterikeskukselle että kunnille, jotka ilmoittavat väestötietojärjestelmään suurimman osan sen sisältämistä rakennushanke- ja rakennustiedoista.

4 Ehdotetut muutokset

9 §. Ulkomaan kansalaisen rekisteröimisen edellytykset. Pykälässä säädetään ulkomaan kansalaisen tietojen rekisteröinnin edellytyksistä, rekisteröintipyynnön esittäjän henkilöllisyydestä varmistumisesta sekä rekisterinpitäjän ilmoittamisvelvollisuudesta tietyissä rekisteröintitilanteissa. Rekisteröinnin edellytyksiä sääntelevää 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi muiden viranomaisten toimivaltaa sääntelevään väestötietolain 22 §:ään ehdotettavan muutoksen johdosta. Henkilöllisyydestä varmistumista sääntelevää pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä otettaisiin nimenomaisesti huomioon tilanteet, joissa matkustusasiakirja puuttuu.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan muuta kuin kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan omaavan ulkomaan kansalaisen tiedot voidaan tallettaa väestötietojärjestelmään, jos tallettaminen on hänelle kuuluvien oikeuksien tai hänelle asetettujen velvolli-

suuksien toteuttamisen tai muun vastaavan erityisen ja perustellun syyn vuoksi välttämättömyyttä. Säännös on tarkoitettu sovellettavaksi vain poikkeustapauksissa (HE 89/2008 vp s.70).

Väestötietolain 22 §:ää ehdotetaan nyt muutettavaksi siten, että Maahanmuuttovirasto ja paikallispoliisi saisivat rajoitetun toimivallan tallettaa ulkomaan kansalaista koskevia tietoja väestötietojärjestelmään. Maahanmuuttoviraston olisi ehdotuksen toteutuksessa tarkoitus tallettaa väestötietojärjestelmään perustietoja sellaisista ulkomaan kansalaisista, jotka saavat Maahanmuuttoviraston päätöksellä oleskeluluvan Suomeen. Näistä ulkomaan kansalaisista enemmistö saa Maahanmuuttoviraston myöntämän ensimmäisen oleskeluluvan Suomeen oleskellessaan vielä ulkomailla. Tarkoituksena olisi, että Maahanmuuttovirasto rekisteröisi ulkomaan kansalaisen tiedot väestötietojärjestelmään samassa yhteydessä kun henkilö saa oleskeluluvan Suomeen ja informoisi tietojen tallettamisesta rekisteröintiä pyytäneitä ulkomaan kansalaisia. Kun henkilö näissä tilanteissa on ulkomailla, ei hänen tietojansa voitaisi yleensä tallettaa väestötietojärjestelmään muun kuin lain 9 §:n 1 momentin 3 kohdan perusteella. Koska ensimmäisen oleskeluluvan ulkomailla saavien ulkomaan kansalaisten tiedot heidän niin pyytäessään talletettaisiin säännönmukaisesti väestötietojärjestelmään, ei rekisteröinnin edellytysten täyttyminen voisi perustua poikkeuksellisesti sovellettavaan säännökseen. Tämän vuoksi lain 9 §:n 1 momentin 3 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännöksen viimeinen sana "välttämättömyyttä" muutettaisiin sanaksi "tarpeellista".

Pykälän 9 §:n 1 momentin 3 kohtaan ehdotettava muutos vastaisi todennäköisesti säännöksen nykyistä soveltamiskäytäntöä ainakin viranomaisaloitteisten ulkomaan kansalaisten tietojen rekisteröinnissä. Pykälän 9 §:n 1 momentin 3 kohtaan perustuen maistraateissa rekisteröidään pääasiassa Kelan ja Eläketurvakeskuksen pyynnöstä yleensä ulkomailla oleskelevien ulkomaan kansalaisten perustietoja väestötietojärjestelmään jatkuvasti ja ilman yksittäistapauksellista rekisteröinnin edellytysten täyttyminen tutkimista.

Maistraatti varmistuu pykälän 2 momentin mukaan rekisteröintipyyntöön esittävän ulkomaan kansalaisen henkilöllisyydestä ensisijaisesti matkustusasiakirjasta. Tähän ei ehdoteta muutoksia. Momenttia ehdotetaan kuitenkin muutettavaksi siten, että matkustusasiakirjan puuttuessa pyynnön esittävän ulkomaan kansalaisen henkilöllisyydestä voitaisiin toissijaisesti varmistua hyödyntämällä muita henkilön esittämiä asiakirjoja tai selvityksiä. Matkustusasiakirjan puuttuessa henkilöllisyydestä varmistumiseksi esitettävien asiakirjojen tai muiden selvitysten luotettavuus varmistettaisiin soveltaen väestötietolain muutettavaksi ehdotetun 19 §:n säännöksiä.

Jos rekisteröintiä pyytävä ulkomaan kansalainen vetoaisi mahdottomuuteen esittää maistraatille kansalaisuusvaltionsa myöntämä voimassaoleva matkustusasiakirja, olisi hänen esitettävä maistraatille muita asiakirjoja tai selvityksiä, joiden perusteella hänen henkilöllisyydestään voitaisiin kuitenkin varmistua. Tämän lisäksi ulkomaan kansalaisen olisi selvitettävä maistraatille mitä hän on tehnyt matkustusasiakirjan hankkimiseksi ja miksi hän ei voi esittää maistraatille matkustusasiakirjaa. Maistraatilla olisi mahdollisuus pyytää väestötietolain muutettavaksi ehdotetun 19 §:n 2 momentin mukaisesti lausunto matkustusasiakirjan saamisen mahdottomuudesta. Lausunto matkustusasiakirjan saamisen mahdottomuudesta pyydetäisiin pääsääntöisesti Maahanmuuttovirastolta. Maistraatin olisi muutoinkin meneteltävä sekä lain 10 §:n että lain muutettavaksi ehdotetun 19 §:n edellyttämällä tavalla sen harkitessa henkilöllisyydestä varmistumista muun asiakirjan tai selvityksen kuin matkustusasiakirjan perusteella.

17 §. Muut järjestelmään talletettavat tiedot. Pykälässä säädetään siitä, mitä muita rekisteröinnin kohteena olevaa henkilöä koskevia tietoja voidaan tallettaa väestötietojärjestelmään väestötietolain 13 – 16 §:ssä mainittujen tietojen lisäksi. Pykälän 1 momentin 5 kohdassa säädetään kuolinpesän yhteystietojen tallettamisesta. Pykälän 1 momentin lueteloa ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei kuolinpesän yhteyshenkilötiedon tallettamismahdollisuutta enää olisi säännöksessä.

19 §. *Järjestelmän tietojen luotettavuuden varmistaminen.* Pykälän 1 momentissa säädetään ulkomaiseen asiakirjaan perustuvan tiedon tallettamismahdollisuudesta väestötietojärjestelmään julkisesti luotettavana tietona. Säännöstä ehdotetaan täydennettäväksi uudella 2 momenttiin otettavalla säännöksellä, joka mahdollistaisi poikkeuksellisesti ulkomaiseen tapahtumaan perustuvan tiedon tallettamisen vaikka 1 momentin vaatimuksia ei voitaisikaan täyttää.

Ensinnäkin pykälän 1 momentin vaatimuksista voitaisiin ehdotettavan säännöksen mukaan poiketa, jos asiakirjan hankkiminen ulkomaan valtiosta olisi valtion huonon turvallisuus- tai ihmisoikeustilanteen takia ylipäättään mahdotonta. Huono turvallisuustilanne voisi johtua esimerkiksi kansainvälisestä tai maan sisäisestä aseellisesta selkkauksesta. Vaikea ihmisoikeustilanne voisi olla seurausta esimerkiksi aseellisesta selkkauksesta tai muusta yhteiskunnallista kuohuntaa aiheuttavasta seikasta tai siitä seuranneesta epävakaa yhteiskunnallisesta tilanteesta. Toiseksi mahdottomuus voisi koskea vain tiettyjä henkilöitä tai ryhmiä esimerkiksi niin, että kansainvälistä suojelua saavalle henkilölle olisi erityisen riskialtista matkustaa ulkomaiseen valtioon ja ottaa yhteyttä siellä valtion viranomaisiin vaikka valtion turvallisuustilanne yleisesti ei olisi erityisen huono ja valtion hallinto pystyisi henkilön tarvitsemia asiakirjoja tuottamaan.

Toiseksi pykälän 1 momentin vaatimuksista voitaisiin ehdotettavan säännöksen mukaan poiketa muun erityisen syyn vuoksi. Muu erityinen syy voisi esimerkiksi olla se, että asianomaisesta ulkomaan valtiosta olisi mahdotonta hankkia 1 momentissa edellytetyä asiakirjaa tai asiakirjan laillistamista tai toimivaltaisen viranomaisen todistusta asiakirjan alkuperästä asianomaisen valtion hallinnon puuttumisen tai luhistumisen takia tai rekisterien tuhoutumisen takia. Ulkomaan valtiota olisi saattanut kohdata myös ympäristökatastrofi, jonka seurauksena yhteiskunnan normaali toiminta olisi lamautunut ja virallisten asiakirjojen antaminen olisi sen vuoksi mahdotonta.

Väestötietojärjestelmään talletettavan tiedon perusteeksi ehdotettavan säännöksen mukaan poikkeuksellisesti hyväksyttävä muu

selvitys voisi olla ulkomaisen viranomaisen asiakirja tai yksityisen tahon antama todistus tai muu asiakirja. Muita selvityksiä voisivat olla myös henkilön maistraatille tai toiselle viranomaiselle antama kertomus ja muiden henkilöiden kertomukset. Muu selvitys voisi myös olla näiden selvitysten yhdistelmä ja siihen voisi liittyä muunkinlaisia selvityksiä.

Tiedon tallettamista väestötietojärjestelmään pyytävän olisi esitettävä maistraatille selvitystä syistä, joiden vuoksi asiakirjan, asiakirjan laillistamisen tai asiakirjan alkuperää osoittavan todistuksen saaminen olisi hänelle mahdotonta. Rekisteröintiä pyytävän olisi siis liitettävä rekisteröintipyyntöön varsinaisen tiedon tallettamisen perusteita osoittavan selvityksen lisäksi selvitystä siitä, mitä hän on tehnyt esimerkiksi asiakirjan hankkimiseksi ja miksi hän ei voi asiakirjaa saada. Selvityksenä voisi olla esimerkiksi Suomen ulkomaan edustuston todistus siitä, ettei se laillista kyseessä olevan valtion asiakirjoja tai henkilön selvitys omista asiakirjan hankkimisyrityksistään ja syistä, miksi asiakirjan hankkiminen on hänelle mahdotonta.

Maistraatin olisi mahdollista pyytää lausunto Maahanmuuttovirastolta tai ulkoasiainministeriöltä asiakirjan, asiakirjan laillistamisen tai asiakirjan alkuperää osoittavan todistuksen saamisen mahdottomuudesta. Lausuntopyyntöön olisi liitettävä mukaan tiedon rekisteröintiä pyytäneen henkilön maistraatille toimittamat tiedon tallettamisen perusteita osoittavat asiakirjat ja henkilön oma selvitys mahdottomuudesta täyttää pykälän 1 momentin edellytykset. Maahanmuuttovirasto antaisi lausunnon keräämiensä maatioiden perusteella sekä mahdottomuudesta ylipäättään saada asiakirja että kyseisen henkilön mahdollisuudesta saada asiakirja asianomaisesta valtiosta. Ulkoasiainministeriö antaisi lausunnon ainakin siitä, laillistavatko ulkoasiainministeriön toimintayksiköt lausunnonantamishetkellä kyseisiä asiakirjoja. Lausunnoissa otettaisiin kantaa myös henkilön oman selvityksen luotettavuuteen mahdottomuudesta täyttää pykälän 1 momentin edellytykset. Lausunnoissa ei useinkaan pystyttäisi ottamaan ehdottomasti kantaa yksittäisessä rekisteröintitilanteessa tehtävään ratkaisuun, vaan lausuntojen avulla maistraatti saisi käyttöönsä suomalaisten asiantun-

tijaviranomaisten hallussa olevat yleiset tiedot oman ratkaisunsa perusteiksi.

Maistraatin ei tarvitsisi pyytää lausuntoa, jos se olisi tarpeetonta esimerkiksi sen vuoksi, että maistraatilla olisi jo käytettävissään ajantasainen tieto siitä, ettei asiakirjaa olisi saatavissa kyseisestä valtiosta tai että sitä ei voitaisi laillistaa. Esimerkiksi pakolaisaseman Suomessa saaneiden ulkomaan kansalaisten ei voida edellyttää hankkivan kotimaastaan asiakirjoja tai niihin esimerkiksi laillistamisia, jos henkilö on kansainvälisen suojelun tarpeessa juuri tähän kotimaahansa nähden. Pakolaisaseman saaneiden henkilöiden rekisteröitäviksi pyytämien tietojen kohdalla lausunnon pyytamisestä voitaisiinkin useimmiten luopua. Samoin tilanteissa, joissa ulkomaisen valtion keskushallinnon heikkous, sotatila tai rekisterien tuhoutuminen on jo pitkään ollut kansainvälisesti tunnettua ja tilanne on jatkunut pitkään samanlaisena, voidaan lausunnon pyytamisestä luopua ainakin asiakirjojen laillistamisen osalta. Lausunnon pyytäminen olisi perusteltua ainakin tilanteissa, jotka ovat maistraatille uusia tai joissa tilanne on muuttunut ainakin rekisteröintiä pyytävän esittämän selvityksen perusteella.

Poikkeuksellisesti ja siis ilman väestötietolain 19 §:n 1 momentin edellytysten täyttämistä hyväksyttävän selvityksen luotettavuusarvioinnissa maistraatilla olisi käytössään lain 19 §:n 1 momentissa mainitut keinot asiakirjan aitouden ja luotettavuuden varmistamiseksi. Maistraatin olisi myös huolehdittava lain 10 §:n mukaisista velvollisuuksista hyväksyessään väestötietojärjestelmään rekisteröitävän tiedon perusteeksi ulkomaan kansalaisen esittämän selvityksen, joka ei täyttäisi lain 19 §:n 1 momentin vaatimuksia.

Muun selvityksen luotettavuuden arvioinnissa maistraatin olisi otettava huomioon esitetty selvitys kokonaisuutena ja ratkaistava asiat yksittäistapauksellisen harkinnan perusteella. Luotettavuuden arvioinnissa olisi huomioitava ensinnäkin esitetyn selvityksen ristiriidattomuus. Selvityksen perustuessa ainoastaan henkilön tai henkilöiden kertomuksiin, voitaisiin luotettavuuden arvioinnissa ottaa huomioon myös henkilön tai henkilöiden kertomusten yhdenmukaisuus eri aikoina ja eri viranomaisille. Toiseksi selvityksen

luotettavuutta ja riittävyyttä olisi arvioitava suhteessa ulkoasiainministeriön ja Maahanmuuttoviraston asiassa mahdollisesti antamiin lausuntoihin. Jos lausunnon ja maistraatin hallussa muutoin olevan tiedon perusteella voitaisiin arvioida henkilön voivan hankkia ulkomailta asiakirjaselvitystä rekisteröitäväksi pyytämästään ulkomaisesta tapahtumasta, ei riittävän luotettavana selvityksenä tulisi pitää pelkkää henkilön omaa kertomusta.

Ehdotettava uusi 2 momentti olisi luonteeltaan poikkeussäännös. Poikkeussäännöksenä sen soveltamisala olisi suppea. Suppea soveltamisala johtuisi ennen kaikkea siitä, että väestötietolain 13 §:n 1-21 kohdassa tarkoitettuja väestötietojärjestelmän henkilötietoja pidetään julkisesti luotettavina lain 18 §:n mukaan. Näitä tietoja voidaan käyttää henkilöä koskevassa päätöksenteossa ja niihin kohdistuu sen vuoksi korostettu oikeellisuusvaatimus. Ulkomaiseen tapahtumaan perustuvan tiedon luotettavuuden varmistamisessa keskeisiä ovat lain 19 §:n 1 momentissa mainitut vaatimukset, joista poikkeamisen olisi oltava tietojen oikeellisuuden varmistamiseksi poikkeuksellista. Suppealla soveltamisalalla pyritäisiin myös vähentämään mahdollisuuksia muuttaa henkilötietoja tarkoituksellisesti vääriksi. Maistraatin olisi mahdollista perustella suppealla soveltamisalalla esimerkiksi kieltäytymisensä rekisteröimästä tietoa muun kuin lain 19 §:n 1 momentin edellyttämän asiakirjaselvityksen perusteella tilanteissa, joissa mahdottomuus hankkia asiakirja johtuu seikasta, jonka kesto aika on todennäköisesti lyhyt. Tällainen tilanne voi aiheutua esimerkiksi rajusta mutta alueellisesti rajautua luonnon onnettomuudesta. Samoin säännöksen suppean soveltamisalan ulkopuolelle rajautuisivat tilanteet, joissa lain 19 §:n 1 momentin edellyttämän selvityksen saaminen on vaikeaa, aikaa vievää tai kallista.

20 §. Järjestelmän tietojen säilyttäminen ja poistaminen. Pykälässä säädetään siitä, miten väestötietojärjestelmään talletettavia tietoja säilytetään ja toisaalta poistetaan tietojärjestelmästä. Pykälän 1 momentin 3 kohdassa on säännös kuolinpesän yhteyshenkilötietojen poistamisesta. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi kuolinpesän yhteyshenkilötietojen tallettamismahdollisuudesta luo-

pumisen vuoksi niin, ettei momentissa olisi enää säännöstä kuolinpesän yhteyshenkilöti-
tojen poistamisesta.

22 §. *Muiden viranomaisten toimivalta.* Pykälää muutettaisiin siten, että Maahanmuuttovirastolle ja poliisille annettaisiin maistraattien ja Verohallinnon ohella rinnak-
kainen toimivalta tallettaa väestötietojärjes-
telmään ulkomaan kansalaista koskevat tie-
dot lain 9 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa tar-
koitetuissa tapauksissa. Maistraatilla säilyisi
edelleen yksinomainen toimivalta tallettaa
väestötietojärjestelmään tiedot niistä ulko-
maan kansalaisista, joiden tietojen tallettami-
nen perustuu kotikuntalaissa tarkoitettuun
kotikuntaan ja asuinpaikkaan Suomessa. Ve-
rohallinnon rekisteröintitoimivaltaan tai Ke-
lan tehtäviin ei ehdoteta muutoksia.

Voimassa olevan pykälän 1 momentin mu-
kaan ulkomaan kansalainen voi esittää tieto-
jensa tallettamista koskevan pyynnön maistraat-
tiin lisäksi myös eräille muille viranomai-
sille. Rekisteröintipyynnön vastaanottaneen
viranomaisen on varmistettava henkilötieto-
jen tallettamisen perusteeksi esitettyjen asia-
kirjojen luotettavuus laissa säädetyllä tavalla
ja toimitettava pyyntö sekä sen yhteydessä
esitetyt henkilötiedot ja asiakirjat viipymättä
väestötietojärjestelmään tallettamista varten
sille maistraatille, jonka virka-alueella ulko-
maan kansalainen ilmoittaa asuvansa.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutetta-
vaksi siten, että ulkomaan kansalainen voi
esittää tietojensa tallettamista koskevan
pyynnön nykyisten toimijoiden lisäksi myös
paikallispoliisille tai ulkoasiainministeriön
toimintayksikölle. Lisäksi ehdotetaan, että
pykälän 1 momentissa nyt olevat pyynnön
vastaanottajan tehtävät sekä asetuksenanto-
valtuus pyynnön vastaanottajan tehtävistä
siirrettäisiin 2 momenttiin. Asetuksen anta-
miseen valtuuttavaan säännökseen ei ehdote-
ta asiallisia muutoksia.

Pyynnön vastaanottajien tehtäviin ehdote-
taan muutettavaan 2 momenttiin lisättäväksi
nimenomainen maininta velvollisuudesta
varmistua pyynnön esittäjän henkilöllisyy-
destä. Nykyisessä säännöksessä velvollisuus
on nimenomaisesti mainittu vain tietoja tal-
lettavan viranomaisen tehtävänä. Ehdotettu
muutos ei aiheuttaisi muutosta nykyiseen
käytäntöön. Muutettavaan 2 momenttiin eh-

dotetaan lisättäväksi nimenomainen säännös,
joka velvoittaisi pyynnön vastaanottaneen
ulkoasiainministeriön toimintayksikön toi-
mittamaan viipymättä Maahanmuuttoviras-
tolle ulkomaan kansalaisen ulkoasiainminis-
teriön toimintayksikölle esittämän rekiste-
röintipyynnön, sen yhteydessä esittämät hen-
kilötiedot sekä asiakirjat. Ulkoasiainministe-
riön toimintayksikkö on yleensä Suomen ul-
komaan edustusto, joka ehdotuksen toteutu-
essa voisi ottaa pyynnön vastaan, mutta jolla
ei olisi ehdotetun säännöksen mukaan toimi-
valtaa rekisteröidä ulkomaalaisen henkilön
tietoja väestötietojärjestelmään. Lähtökohtai-
sesti säännöksen edellyttämä tietojen ja asia-
kirjojen toimittaminen Maahanmuuttoviras-
tolle tapahtuisi UMA:n avulla.

Voimassa olevan pykälän 2 momentti eh-
dotetaan siirrettäväksi pykälän 3 momentiksi.
Lisäksi siihen ehdotetaan muutosta, jonka
mukaan Maahanmuuttovirastolle ja paikal-
lispoliisille annettaisiin rajoitettu toimivalta
tallettaa ulkomaan kansalaista koskevia tieto-
ja väestötietojärjestelmään. Maahanmuutto-
viraston ja paikallispoliisin toimivalta koskisi
Verohallinnon tapaan sellaisia tapauksia,
joissa ulkomaan kansalainen ei saa kotikun-
taa Suomessa, vaan hänen tietojensa talletta-
miseen väestötietojärjestelmään on olemassa
jokin muu väestötietolain 9 §:n 1 momentin
1–3 kohdassa mainittu syy.

Maahanmuuttovirasto rekisteröisi ennen
kaikkea tiedot sellaisista ensimmäisen oles-
keluluvan Suomeen saaneista ulkomaan kan-
salaisista, jotka ovat oleskelulupaa hakies-
saan pyytäneet tietojensa tallettamista väestö-
tietojärjestelmään. Paikallispoliisi taas rekis-
teröisi tiedot sellaisista ulkomaan kansalaisis-
ta, jotka pyytäisivät tietojensa tallettamista
väestötietojärjestelmään Euroopan unionin
kansalaisen oleskelulupahakemuksen yhtey-
dessä tai hakiessaan muuta poliisin ratkaista-
vaksi kuuluvaa ulkomaalaislupaa kuten jat-
ko-oleskelulupaa. Nykyiseen tapaan tiedot
väestötietojärjestelmään tallettanut viran-
omainen vastaisi tallettamistaan tiedoista, eli
se olisi vastuussa niiden tietojen oikeellisuu-
desta, jotka se on itse tallettanut väestötieto-
järjestelmään.

Voimassa olevan pykälän 3 momentissa
olevat tietojen rekisteröijän velvollisuudet
ehdotetaan siirrettäväksi muutettavaan 4 mo-

menttiin nykyisen sisältöisinä. Velvollisuuksien sisältöihin ei ehdoteta muutoksia. Säännöstä muutettaisiin Maahanmuuttovirastolle ja poliisille ehdotettavan rekisteröintitoimivallan vuoksi siten, että tietojen rekisteröijän velvollisuudet koskisivat Verohallinnon lisäksi myös Maahanmuuttovirastoa ja poliisia. Pykälän 4 momenttiin 3 momentista siirrettäväksi ehdotettuun asetuksen antamiseen valtuuttavaan säännökseen ei ehdoteta asiallisia muutoksia.

Voimassa olevan pykälän 4 momentissa oleva säännös tiedoista, jotka tietoja tallettamaan oikeutettu viranomaislainen saa ulkomaan kansalaisesta tallettaa väestötietojärjestelmään, ehdotetaan siirrettäväksi muutettavaan 5 momenttiin. Säännöksessä ei ehdoteta muutosta niihin tietoihin, joita muut viranomaiset olisivat oikeutettuja ulkomaan kansalaisesta tallettamaan väestötietojärjestelmään. Säännöstä muutettaisiin Maahanmuuttovirastolle ja poliisille ehdotettavan rekisteröintitoimivallan vuoksi siten, että Verohallinnon lisäksi myös Maahanmuuttovirasto ja poliisi olisivat oikeutettuja tallettamaan väestötietojärjestelmään säännöksessä yksilöidyt tiedot. Pykälän 5 momenttiin 4 momentista siirrettäväksi ehdotettuun asetuksen antamiseen valtuuttavaan säännökseen ei ehdoteta asiallisia muutoksia.

Kuten nykyisin Verohallinnon tallettamien tietojen kohdalla, maistraatti päättäisi myös Maahanmuuttoviraston ja paikallispoliisin tämän pykälän nojalla väestötietojärjestelmään tallettamien tietojen korjaamisesta ja muuttamisesta. Väestötietolain 21 §:n 2 momentin valtuutussäännöksen nojalla virheiden korjaamiseen liittyvät tehtävät voidaan tarvittaessa keskittää joihinkin maistraatteihin säätämällä siitä valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 6 momentti vastaa sisällöltään pykälän nykyistä 5 momenttia, eli siihen ei ehdoteta muutoksia.

23 §. Tiedonsaantioikeus viranomaisilta. Pykälässä säädetään rekisterinpitäjän tiedonsaantioikeuksista eri viranomaisilta väestötietojärjestelmän tietojen ylläpitämistä ja muuta käsittelyä varten. Pykälän 1 momentin 8 kohta ja 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi sen vuoksi, että tiedonsaantioikeus kuolinpesän yhteystiedoista olisi tarpeeton sen jälkeen

kun tiedon tallettamisesta on luovuttu. Samoja säännöksiä ehdotetaan lisäksi muutettavaksi siten, ettei niissä enää mainittaisi tiedonsaantioikeutta toimitilahuoneiston omistajasta eikä Verohallinnolta saadun toimitilahuoneiston omistajatiedon käyttämisestä vain väestötietojärjestelmän tietojen tarkistamiseen. Säännökset ovat tarpeettomia, sillä toimitilahuoneistojen omistajatiedon tallettamisesta on luovuttu 1 päivästä maaliskuuta 2013 alkaen.

24 §. Muu tiedonsaantioikeus. Pykälässä säädetään rekisterinpitäjän tiedonsaantioikeuksista muilta kuin viranomaisilta väestötietojärjestelmän ylläpitämistä ja tietojen tarkistamista varten. Pykälän 1 momentin 7 kohdassa on säädetty rekisterinpitäjän oikeudesta saada pyynnöstä kuolinpesältä sen yhteyshenkilötietoja. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siksi, että tiedonsaantioikeus kuolinpesän yhteystiedoista olisi tarpeeton sen jälkeen kun tiedon tallettamisesta on luovuttu.

34 §. Tietojen muu luovuttaminen. Pykälässä säädetään väestötietojärjestelmän tietojen käsittelystä yhteys-, osoite- ja muussa vastaavassa tietopalvelussa. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, joka sääntelisi väestötietojärjestelmän tiedoista muodostettavien julkiseen käyttöön tarkoitettujen tiedostojen tuottamista ja antamista.

Julkiseen käyttöön tarkoitettujen tiedostojen ehdotetaan sisältävän pelkästään väestötietojärjestelmän rakennushanke- ja rakennustietoja, jotka on määritelty väestötietolain 15 §:ssä ja sen perusteella annetuissa väestötietoasetuksen 23-25 §:ssä. Ehdotettu säännös ei velvoittaisi Väestörekisterikeskusta tuottamaan julkiseen käyttöön tarkoitettuja tiedostoja, vaan mahdollistaisi tämän ja ohjaisi Väestörekisterikeskusta toimimaan aktiivisesti ja aloitteellisesti tällaisten tiedostojen muodostamisessa.

Henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi. Julkiseen käyttöön tarkoitetut tiedostot olisi muodostettava siten, ettei yksittäistä luonnollista henkilöä olisi tiedostojen sisältämien rakennus-

hanke- tai rakennustietojen avulla mahdollista tunnistaa. Julkiseen käyttöön tarkoitettujen tiedostojen tiedot eivät lisäksi saisi kuvata yksittäisen luonnollisen henkilön elinolosuhteita. Väestötietojärjestelmän rakennushanke- ja rakennustiedot sisältävät myös tietoja, joiden avulla henkilö on mahdollista tunnistaa tai jotka voivat kuvata yksittäisen luonnollisen henkilön elinolosuhteita. Tällaiset tiedot on säännöksen mukaan rajattava pois julkiseen käyttöön tarkoitettujen tiedostojen sisältämistä tiedoista. Väestörekisterikeskus on suunnitellut tuottavansa ja antavansa ensi vaiheessa julkiseen käyttöön tiedostoja, jotka sisältävät väestötietolain 15 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa yksilöityjä rakennushanke- ja rakennustietoja eli esimerkiksi järjestelmään talletettujen rakennusten koordinaatit, rakennustunnukset, osoitteet sekä osoitenumerot.

Esityksen mukaan Väestörekisterikeskuksen ei tarvitsisi selvittää julkiseen käyttöön annettujen tiedostojen käyttötarkoitusta. Tiedostot olisivat saatavilla avoimessa tietoverkossa tai muulla niiden helpon ja nopean saatavuuden mahdollistavalla tavalla. Julkiseen käyttöön tarkoitettujen tiedostojen sisältämien tietojen luovuttaminen ei siis edellyttäisi hakemusta eikä Väestörekisterikeskus tekisi tiedostojen sisältämien tietojen luovuttamisesta hallintopäätöstä. Väestörekisterikeskuksella ei olisi myöskään väestötietolain 52 §:ssä tarkoitettua tietojensaanti- tai tarkastusoikeutta julkiseen käyttöön tarkoitettujen tiedostojen sisältämien tietojen käyttäjää kohtaan eikä Väestörekisterikeskus seuraisi väestötietolain 53 ja 56 §:ssä säädettyä tavoin näiden tietojen käsittelyä.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä valtiovainministeriössä. Lakiin ehdotettavat muutokset perustuvat pääosin Väestörekisterikeskuksen ja maistraattien ministeriölle esittämien muutostarpeisiin. Lisäksi ehdotettavissa muutoksissa on otettu huomioon vähemmistövaltuutetun aloite sekä Espoon, Helsingin ja Vantaan kaupunkien yhteinen aloite ulkomaan kansalaisten tietojen väestötietojärjestelmään rekisteröintiä koskevien säännösten muuttamiseksi.

Esitysehdotuksesta on pyydetty lausunnot

...
Annettujen lausuntojen keskeisin sisältö oli
...

6 Suhde perustuslakiin ja sääätmissjärjestys

Perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvataan jokaisen yksityiselämä ja edellytetään, että henkilötietojen suojasta säädetään lailla. Perustuslain lakiviittaus henkilötietojen suojasta edellyttää lain taseisia säännöksiä tästä oikeudesta, mutta se jättää sääntelyn yksityiskohdat lainsäätäjän harkintaan. Lailla säättämisen vaatimus ulottuu perustuslakivaliokunnan ratkaisukäytännön mukaan ainakin rekisteröinnin tavoitteeseen, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöön, niiden sallittuihin käyttötarkoituksiin mukaan luettuna tietojen luovutettavuus, tietojen säilytysaikaan henkilörekistereissä, rekisteröidyn oikeusturvaan sekä mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PeVL 25/1998 vp 2/II, PeVL 12/2002 vp ja PeVL 14/2002 vp).

Esityksellä ei esitetä laajennettavaksi rekisteröinnin käyttöalaa tai sisältöä eikä ehdoteta muutettavaksi rekisteröitävien tietojen sisältöä tai säilytysaika. Ehdotuksen 34 §:n 2 momentti sisältää uuden säännöksen rakennushanke- ja rakennustietojen luovuttamisesta. Luovuttaminen on rajattu koskemaan ainoastaan tarkoin rajattuja rakennustietoja. Luovutettavat tiedot on rajattava niin, ettei yksittäistä luonnollista henkilöä olisi tiedostojen sisältämien rakennushanke- tai rakennustietojen avulla mahdollista tunnistaa. Tietojen luovuttamiseen liittyvä tekninen käyttöyhteys on säännelty lain tasolla. Esityksessä on otettu huomioon henkilötietojen käsittelyä koskevat lainsäädännön asettamat yleiset velvoitteet ja rajaukset sekä perustuslain 10 §:n 1 momentin tulkintaa ohjaava perustuslakivaliokunnan ratkaisukäytäntö.

Perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Valtion alue- ja paikallishallinnon perusteista säädetään niin ikään lailla. Valtionhallinnon yksiköistä voidaan muutoin säätää asetuksella. Perus-

tuslakivaliokunta on ottanut kantaa säännösehdoituksiin, jotka koskevat tehtävien siirtämistä viranomaisten välillä. Valiokunta on suhtautunut pidättyvästi sääntelyyn, joka mahdollistaa tehtävien rajoituksettomaa siirron toiselle viranomaiselle. Valiokunta on etenkin perusoikeuskyskyntäisen sääntelyn yhteydessä pitänyt välttämättömänä, että toimivaltainen viranomainen ilmenee laista yksiselitteisesti tai muuten täsmällisesti tai että ainakin viranomaisten toimivaltasuhteiden lähtökohdat sekä toimivallan siirtämisen edellytykset ilmenevät laista riittävän täsmällisesti.

Esityksessä voimassa olevan lain 22 §:n säännöksiä muiden viranomaisten toimivaltasta ehdotetaan muutettavaksi siten, että ulkomaan kansalainen voi esittää tietojensa tallettamista koskevan pyynnön nykyisten toimijoiden lisäksi paikallispoliisille tai ulkoasiainministeriön toimintayksikölle. Ehdotuksen mukaan ulkomaan kansalaista koskevien tietojen tallettamisesta väestötietojärjestelmään saisivat rajoitetusti päättää myös Maahanmuuttovirasto ja paikallispoliisi. Esityksen mukaan ulkoasiainministeriön toimintayksikkö ei voisi tallettaa tietoja väestötietojärjestelmään, mutta sen tulisi toimittaa viipymättä Maahanmuuttovirastolle ulkomaan kansalaisen ulkoasiainministeriön toimintayksikölle esittämä rekisteröintipyyntö liitteineen.

Muutosesityksellä laajennetaan tietojen tallettamiseen ja pyyntöjen vastaanottamiseen oikeutettujen viranomaisten piiriä. Viranomaisten toimivallan perusteet ja laajuus on määritelty esityksessä lain tasolla. Esityksellä ei luoda uusia tietojärjestelmiä tai henkilörekistereitä, vaan kyse on teknisluonteisesta muutoksesta, jonka tarkoituksena on parantaa ulkomaisten kansalaisten yhdenvertaista kohtelua. Esitys on perustuslain 119 §:ssä asetettujen ja sen tulkintaa koskevasta perustuslakivaliokunnan ratkaisukäytännöstä ilmenevi-

en vaatimusten mukainen (esim. PeVL 18/2004 vp ja siinä viitattu seitsemän muuta lausuntoa, PeVL 52/2001 vp, PeVL 18/2004 vp, PeVL 21/2001 vp, PeVL 47/2001 vp, PeVL 45/2001 vp, PeVL 17/2004 vp ja PeVL 7/2001 vp).

Kuten nykyisin Verohallinnon tallettamien tietojen kohdalla, maistraatti tai Väestörekisterikeskus päättäisi myös Maahanmuuttoviraston ja paikallispoliisin väestötietojärjestelmään tallettamien tietojen korjaamisesta ja muuttamisesta, jolloin muun muassa rekisteröidyn oikeus perustuslain 21 §:n edellyttämään muutoksenhakuun olisi turvattu.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto voi antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Esityksessä asetuksen antamiseen valtuuttavia säännöksiä ei ehdoteta muutettaviksi. Asetuksenantovaltuudet pysytetään muutettavaksi ehdotetun 22 §:n osalta voimassa olevia säännöksiä vastaavasti valtioneuvostolla.

Edellä kerrotun perusteella lakiehdotukset voidaan hallituksen käsityksen mukaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

7 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2014. Muutettavaksi ehdotetun väestötietolain 22 §:n täytäntöönpanemiseksi on kuitenkin varattava riittävästi aikaa ja sen vuoksi lain 22 § ehdotetaan tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä myöhempänä ajankohtana. Täytäntöönpanossa eniten aikaa vievät muutokset väestötietojärjestelmään ja UMA:an sekä näiden välisen tietoliikenneyhteyden rakentaminen.

Laki

väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 9 §, 17 §:n 1 momentti, 20 §:n 1 momentti, 22 §, 23 §:n 1 momentin 8 kohta ja 2 momentti sekä 24 §:n 1 momentti,
lisätään 19 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi ja 34 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi,
 sellaisena kuin niistä ovat 17 §:n 1 momentti osaksi laissa 156/2013 sekä 22 § laissa 1233/2011
 seuraavasti:

9 §

Ulkomaan kansalaisen rekisteröinnin edellytykset

Ulkomaan kansalaista koskevat tiedot talletetaan väestötietojärjestelmään, jos hänellä on Suomessa kotikuntalain (201/1994) mukaan määräytynyt kotikunta ja siellä oleva asuinpaikka. Muuta ulkomaan kansalaista koskevat tiedot voidaan tallettaa väestötietojärjestelmään, jos:

1) hänellä on Suomessa kotikuntalaissa tarkoitettu tilapäinen asuinpaikka ja tallettaminen on tarpeen työskentelyyn, opiskeluun tai muuhun vastaavaan olosuhteeseen liittyvien velvollisuuksien tai oikeuksien toteuttamisen vuoksi;

2) tallettaminen johtuu Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämisestä; tai

3) tallettaminen on hänelle kuuluvien oikeuksien tai hänelle asetettujen velvollisuuksien toteuttamisen tai muun vastaavan erityisen ja perustellun syyn vuoksi tarpeellista.

Ulkomaan kansalaisen on esitettävä tietojen tallettamista koskeva perusteltu pyyntö sille maistraatille, jonka virka-alueella hän ilmoittaa asuvansa. Maistraatin on varmistuttava pyynnön esittäjän henkilöllisyydestä voimassa olevasta matkustusasiakirjasta tai sen puuttuessa 19 §:ssä säädettyä menettelyä

noudattaen muusta asiakirjasta tai selvityksestä.

Jos ulkomaan kansalaista koskevien tietojen tallettaminen väestötietojärjestelmään edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa tapahtuu viranomaisen aloitteesta ilman ulkomaan kansalaisen myötävaikutusta, on rekisterinpitäjän ilmoitettava henkilötietolain 24 §:ssä tarkoitettulla tavalla henkilötietojen käsittelystä rekisteröinnin kohteelle.

17 §

Muut järjestelmään talletettavat tiedot

Väestötietojärjestelmään voidaan tallettaa rekisteröinnin kohteena olevaa henkilöä koskevinä myös seuraavat tiedot:

1) 13–16 §:ssä mainitun henkilön mahdollinen ulkomainen henkilönnumero;

2) ulkomailla vakinaisesti asuvalle Suomen kansalaiselle tieto kotikuntalaissa tarkoitettua väestökirjanpitokunnasta;

3) sellaisen 13 §:ssä tarkoitettun henkilön ulkomailla asuvan puolison, lapsen ja vanhemman, jolle ei ole annettu henkilötunnusta, täydellinen nimi, syntymäaika, sukupuoli, siivilisääty, kansalaisuus, osoite ja kuolinaika; sekä

4) ulkomaan kansalaisen oleskeluluvan lajia ja luvan kestoa koskevat tai muut vastaavat tiedot.

19 §

Järjestelmän tietojen luotettavuuden varmistaminen

Jos 1 momentissa tarkoitettua asiakirjaa, asiakirjan laillistamista tai asianomaisen valtion toimivaltaisen viranomaisen todistusta asiakirjan alkuperästä on mahdotonta saada asianomaisen valtion huonon turvallisuus- tai ihmisoikeustilanteen taikka muun erityisen syyn vuoksi, voi maistraatti hyväksyä myös muun luotettavan selvityksen väestötietojärjestelmään talletettavan tiedon perusteeksi. Tiedon tallettamista väestötietojärjestelmään pyytävän on esitettävä maistraatille selvitystä syistä, joiden vuoksi asiakirjan, asiakirjan laillistamisen tai asiakirjan alkuperää osoittavan todistuksen saaminen on hänelle mahdotonta. Maistraatti voi selvityksen saatuaan tarvittaessa pyytää ulkoasiainministeriön tai Maahanmuuttoviraston lausunnon asiakirjan, asiakirjan laillistamisen tai asiakirjan alkuperää osoittavan todistuksen saamisen mahdottomuudesta.

20 §

Järjestelmän tietojen säilyttäminen ja poistaminen

Väestötietojärjestelmään talletetut henkilötiedot säilytetään pysyvästi. Väestörekisterikeskuksen on kuitenkin poistettava seuraavat henkilötiedot, jotka koskevat tietoja järjestelmästä:

1) 13 §:n 1 momentin 12 kohdassa tarkoitettu lapsen huostaanottoa koskeva tieto välittömästi huostaanoton päätyttyä;

2) 17 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu ulkomaan kansalaisen oleskelulupaa koskevat tiedot välittömästi sen jälkeen, kun henkilö on saanut Suomen kansalaisuuden;

3) 53 §:ssä tarkoitettut käyttäjärekisterin tiedot viimeistään kymmenen vuoden kuluttua käyttöoikeuden lakkaamisesta; sekä

4) 56 §:ssä tarkoitettut lokirekisterin tiedot ja 59 §:ssä tarkoitettut tapahtumatiedot vii-

meistään viiden vuoden kuluttua tiedon tallettamisesta.

22 §

Muiden viranomaisten toimivalta

Tämän lain 9 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa ulkomaan kansalainen voi esittää tietojensa tallettamista koskevan pyynnön maistraatin lisäksi Maahanmuuttovirastolle, Verohallinnolle, paikallispoliisille tai ulkoasiainministeriön toimintayksikölle. Pynnön voi esittää myös Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistolle, jos Kansaneläkelaitos ja Väestörekisterikeskus ovat niin sopineet.

Pynnön vastaanottajan on varmistuttava pynnön esittäjän henkilöllisyydestä ja varmistettava henkilötietojen tallettamisen perusteeksi esitettyjen asiakirjojen luotettavuus siten kuin tässä laissa säädetään. Ulkoasiainministeriön toimintayksikön on toimitettava pyyntö sekä sen yhteydessä esitetyt henkilötiedot ja asiakirjat viipymättä väestötietojärjestelmään tallettamista varten Maahanmuuttovirastolle. Kansaneläkelaitoksen paikallistoimiston on toimitettava pyyntö sekä sen yhteydessä esitetyt henkilötiedot ja asiakirjat viipymättä väestötietojärjestelmään tallettamista varten sille maistraatille, jonka virka-alueella ulkomaan kansalainen ilmoittaa asuvansa. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä pynnön vastaanottajan tehtävistä.

Sen lisäksi, mitä 21 §:n 1 momentissa säädetään maistraatin toimivallasta, Maahanmuuttovirasto, Verohallinto ja paikallispoliisi saavat päättää ulkomaan kansalaista koskevien tietojen tallettamisesta väestötietojärjestelmään 9 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa. Tiedot tallettanut viranomainen vastaa väestötietojärjestelmään tallettamistaan tiedoista.

Edellä 3 momentissa mainittua tehtävää hoidettaessa on noudatettava, mitä 2 luvussa säädetään ulkomaan kansalaisen rekisteröinnin edellytyksistä, henkilöllisyyden varmistamisesta ja tietojen säilyttämisestä. Tiedot 3 momentin nojalla tallettanut viranomainen huolehtii maistraatin sijasta 47 §:n 2 momen-

tissa tarkoitettusta jäljennöksen antamisesta ulkomaan kansalaisen rekisteröintiin liittyvistä asiakirjoista sellaisesta ulkomaan kansalaisesta, jonka tiedot se on tallettanut väestötietojärjestelmään. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tehtävää hoidettaessa noudatettavista menettelytavoista.

Edellä 3 momentissa mainitut viranomaiset saavat tallettaa väestötietojärjestelmään ulkomaan kansalaisesta henkilötunnuksen antamiseksi tarvittavat tiedot sekä muut 13 ja 17 §:ssä tarkoitetut, ulkomaan kansalaisesta tarvittavat välttämättömät tiedot. Tarkemmat säännökset edellä tarkoitetuista tiedoista annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Väestörekisterikeskus voi sopia kunnan kanssa, että kunta vastaa rekisterinpitäjänä alueensa rakennushankkeita, rakennuksia ja huoneistoja koskevien tietojen lisäämistä, muuttamista tai korjaamista koskevien rekisterimerkintöjen tekemisestä väestötietojärjestelmään siten kuin tässä laissa säädetään. Tämän tehtävän hoitamista varten Väestörekisterikeskus voi antaa kunnalle oikeuden käyttää teknisen käyttöyhteyden avulla väestötietojärjestelmään talletettuja rakennushankkeita, rakennuksia ja huoneistoja koskevia tietoja.

23 §

Tiedonsaantioikeus viranomaisilta

Rekisterinpitäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tietoja väestötietojärjestelmän tietojen ylläpitoa ja muuta käsittelyä varten seuraavasti:

8) Verohallinnolta henkilön kotikuntaa, siellä olevaa asuinpaikkaa tai tilapäistä asuinpaikkaa ja kiinteistön tai rakennuksen omistajaa koskeva tieto;

Edellä 1 momentin 8 - 10 kohdassa mainitut tiedot on tarkoitettu käytettäväksi väestötietojärjestelmän tietojen tarkistamista varten.

24 §

Muu tiedonsaantioikeus

Rekisterinpitäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tietoja väestötietojärjestelmän tietojen ylläpitoa ja muuta käsittelyä varten seuraavasti:

1) väestötietojärjestelmään rekisteröidyltä henkilöltä pyynnöstä lisätietoja ja muita tarpeellisia selvityksiä 13–17 §:ssä tarkoitetuista henkilöä itseään ja hänen huollettavanaan olevaa lasta koskevista tiedoista;

2) ulkomailla oleskelevalta Suomen kansalaiselta tiedot niistä hänen ulkomailla oleskelunsa aikana tapahtuneista lisäyksistä, muutoksista ja korjauksista, jotka koskevat tämän lain mukaan hänestä väestötietojärjestelmään talletettavia tietoja;

3) äidiltä tai siltä, jonka hoidossa lapsi on, tieto elävänä syntyneestä lapsesta, jos tietoa lapsen syntymästä ei ole toimitettu terveydenhuollon toimintayksikölle tai ammattihenkilölle;

4) lapsen vanhemmilta tai huoltajalta tiedot lapsen nimestä ja äidinkielestä kahden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä lukien;

5) 16 §:ssä tarkoitetun asuinhuoneiston omistajalta ja haltijalta pyynnöstä tietoja tämän omistamasta tai hallitsemasta asuinhuoneistosta; sekä

6) 16 §:ssä tarkoitetun toimitilahuoneiston omistajalta ja haltijalta tietoja tämän omistamasta tai hallitsemasta toimitilahuoneistosta.

34 §

Tietojen luovuttaminen

Sen estämättä, mitä 28, 50 ja 51 §:ssä säädetään väestötietojärjestelmän tietojen käsittelystä, voi Väestörekisterikeskus tuottaa ja antaa julkiseen käyttöön sellaisia väestötietojärjestelmään talletetuista rakennushanke- ja rakennustiedoista muodostettuja tiedostoja, joista on poistettu henkilöä koskevat tunnistetiedot ja jotka on käsitelty siten, ettei yksittäistä henkilöä voida niistä tunnistaa eikä hänen elinolosuhteitaan selvittää. Julkiseen käyttöön tarkoitettujen tiedostojen käytöstä ei

väestörekisterikeskuksella ole 52 §:n mukais-
ta tietojensaanti- tai tarkastusoikeutta eikä
niistä pidetä 53 §:ssä tarkoitettua käyttäjäre-
kisteriä eikä 56 §:ssä tarkoitettua lokirekiste-
riä.

—————

—————

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maalisi-
kuuta 2014, lukuun ottamatta lain 22 §:ää,
joka tulee voimaan valtioneuvoston asetuk-
sella säädettävänä ajankohtana.